

2013. június 15.

BARÁTSÁG
melléklete
Szerkesztő: Mayer Éva

„Népszámlálás – nemzetiségi adatok 2011”

népszámlálás
2011

**Műhelybeszélgetés
a Croatica Nonprofit Kft. székházában
2013. május 2.**

*A konferencia rendezői: Nemzetiségi Önkormányzatok Országos Szövetsége, BARÁTSÁG folyóirat, Croatica Nonprofit Kft.
Támogató: Emberi Erőforrások Minisztériuma*

A 2011. évi népszámlálás adatairól, illetve azok értelmezéséről szól a mai találkozónk. Szeretném megköszönni a rendezvény kezdeményezőinek, hogy ezt a műhelybeszélgetést ilyen gyorsan megvalósították, hiszen a téma eléggé idősebb, sokakat érdekel, foglalkoztat, mindenki vizsgálja az adatokat, így tehát van miről beszélnünk.

Külön köszöntöm a délelőtti első két megszólalóját, dr. Latorcai Csabát, az Emberi Erőforrások Minisztériumának egyházi, nemzetiségi és civil kapcsolatokért felelős helyettes államtitkárát, valamint Hepp Mihály urat, aki egyrészt az Országos Horvát Önkormányzat, másrészt az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége elnökeként vendéglátónk és kezdeményezője a műhelybeszélgetésnek. Nem is szaporítanám a szót, felkérem őt, köszöntse a vendégeket – mondta **Paulik Antal** főosztályvezető, moderátor.

Hepp Mihály köszöntője

Tisztelt Vendégek, Kedves Meghívottak! Engedjék meg, hogy a szervezők, a Magyarországi Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége, a Croatica Nonprofit Kft. és a BARÁTSÁG folyóirat nevében nagy tisztelettel köszöntsek mindenkit Szövetségünk mai kibővített ülésén. Köszönöm, hogy elfogadták meghívásunkat.

Mi, a magyarországi nemzetiségi közösségek nagyon vártuk március 28-át, amikor értesültünk arról, hogy hogyan is áll a létszámunk, mennyien vagyunk, mert mint tudjuk, az elkövetkező években a tevékenységünk, a nemzetiségi politikai történések nagymértékben függenek a népszámlálás eredményeitől. Nem örülünk, és ennek már többször hangot is adtunk, hogy ez így lesz, de hát itt vannak a számok, az eredmények. Ezért is szeretnénk hallani az összes nemzetiség véleményét, valamint meghívott vendégeink hozzászólását, akik valószínűleg más-más aspektusban fogják majd megvilágítani ezeket az adatokat. Nem vagyunk gyakorlott statisztikusok, belebonyolódtunk, hogy egyáltalán melyik szám mit jelent, hogyan jött ki ez vagy az az eredmény, és mit is mutatnak pontosan? Összességében azt állapíthatjuk meg, hogy a magyarországi nemzetiségi közösségek létszáma jelentősen emelkedett a 2001-es adatokhoz képest. Ugyan nehéz az összevetés, hiszen nem ugyanazok voltak a kérdések, mint tíz évvel korábban, de gondolom, a Statisztikai Hivatal képviselője majd elmondja nekünk, hogy mégis milyen következtetéseket lehet levonni. Ugyanakkor azok a más-más szempontok, amelyekről itt hallani fogunk, fontos adalékul fognak szolgálni nekünk ahhoz, hogy a következő években mit is tegyünk, miként tervezzünk.

Még egyszer megköszönöm mindenkinek a részvételét, s nem különben az Emberi Erőforrások Minisztériumának kedvező hozzáállását, hiszen kérésünkre támogatják ezt a műhelybeszélgetést. Jó munkát kívánok mindannyiunknak a mai napon!

Hepp Mihály, Latorcai Csaba és Paulik Antal

Bajtai László felvételei

Dr. Latorcai Csaba, helyettes államtitkár

„Népszámlálás – nemzetiségi adatok 2011” – és ami abból jogilag következik

A 2011. évi népszámlálás adatairól sok minden megjelent a sajtóban. Nyilvánosságra került, hogy Magyarország lakosságának száma az eltelt tíz évben csökkent, s szintén csökkent a magukat valamely egyházzal azonosítók száma, hogy nőtt a lakásállomány, emelkedett a lakosság műveltségi szintje. A felsorolt adatok mindegyike lényeges ismeretet tartalmaz hazánk társadalmi állapotára vonatkozóan.

Releváns adatokhoz lehet jutni a KSH táblázataiból a magyarországi népesség nemzetiségi hovatartozásával kapcsolatosan is. A nemzetiségi vonatkozású táblázatok áttekintik a lakosság nemzetiségét, anyanyelvét, egyes helyzetekben beszélt nyelvet, nyelvismeretét, korosztályi összetételét, állampolgárságát. Ezek az adatok külön-külön is rendkívül érdekesek, áttekintésükkel értelmezésükkel, különböző szempontok szerinti csoportosításukkal pedig a nemzetiségpolitikát meghatározó következtetések vonhatóak le belőlük.

Az nyilvánvaló, hogy felelősségteljes nemzetiségpolitika nem alakítható ki a népszámlálási adatoktól függetlenül. Ugyanakkor, természetesen, az sem feltétlenül megengedhető, hogy kizárólag a népszámlálási adatoktól függjön a nemzetiségek életét meghatározó kormányzati tevékenység iránya. A Kormány a népességi adatok figyelembe vétele mellett az egyes nemzetiségi szolgáltatások iránti igényeket is szem előtt tartva jár el, amikor nemzetiségpolitikáját alakítja.

Ezt az állítást támasztja alá az alábbi példa is. A magyarországi szlovák nemzetiségűek között a 14 éven aluliak száma a népszámlálás adatai szerint 2570 fő,¹ miközben az Emberi Erőforrások Minisztériuma Köznevelésért Felelős Államtitkárságának Statisztikai Osztálya szerint az óvodákban összesen 2275 gyerek vett részt szlovák nemzetiségi nyelvű nevelésben, az általános iskolákban pedig 3627-en vettek részt szlovák nyelvű közoktatásban. Ebből az adatsorból két dolog következik: egyrészt nem gondolható az, hogy a szlovák nemzetiségi nevelést/oktatást igénybe vevők túlnyomó része nem szlovák nemzetiségű, másrészt, hogy a Kormánynak nem szándéka csökkenteni a szlovák nemzetiségi köznevelési szolgáltatások hozzáférhetőségét. Vagyis, ahogyan a példából is látszik, a népszámlálás adataihoz kellő körültekintéssel, átgondoltan és más, hozzáférhető forrásokkal összevetve kell közelíteni.

Mindezek előrebocsátásával értékelendők a népszámlálás nemzetiségi adatai pozitívnak, mivel

csaknem valamennyi hazai közösség esetében nőtt az identitás megvallásának hajlandósága. Kiemelkedően nőtt a nemzetiséghez tartozók száma – nem egy esetben a száz százalékot is meghaladó arányban. A társadalmon belüli földrajzi mozgások a nemzetiségek körében is megjelennek. Elmondható, hogy a nagyobb – megyei jogú – városokban immár valamennyi nemzetiség akár számottevő létszámban megjelent. Új jelenség ugyanakkor, hogy egyes nemzetiségek az általuk korábban jellemzően nem lakott, ám az anyaországhoz közeli határvidék településein is megjelentek, így különösen szembetűnő ez a folyamat a magyar-román és a magyar-szlovák határvidéken.

Roszsabb a helyzet egyes nemzetiségeknél az anyanyelv tekintetében. Nagymértékű csökkenés játszódtott le az elmúlt tíz év során a horvát, a ruszin, a szlovák és a szlovén anyanyelvűek számában. Ugyanakkor a nemzetiségek többségénél ez a szám is nőtt az előző népszámlálás adataihoz képest. Csökkenő tendenciát mutatnak a nemzetiségi nyelvismeret számai is, bár akadnak kivételek (német, romani, vagy román, illetve szerb). Itt lehetnek átgondolni való szempontok a nyelvpolitika kialakítása során.

A 2011. évi népszámlálás adatai nemzetiségpolitikai szempontból két összefüggésben is alapvető jelentőségűek. Egyrészt meghatározzák azt, mely településen írhatók ki a nemzetiségi önkormányzati választások 2014-ben, s ezzel összefüggésben arra is utalnak, mely közösségeknek lesz reális lehetősége arra, hogy a 2014. évi országgyűlési választások során teljes jogú képviselőhöz jussanak az Országgyűlésben. A második összefüggés, hogy a nemzetiségi célú előirányzatokból nyújtott támogatások feltételrendszeréről és elszámolásának rendjéről szóló 428/2012 (XII. 29.) számú kormányrendelet értelmében 2014 januárjától a működő nemzetiségi önkormányzatok működésének finanszírozása a népszámlálási adatok figyelembe vételével történik.²

Az országgyűlési választások tekintetében a népszámlálás adatai azt dokumentálják, hogy a roma, német, román, szlovák és horvát közösségnek lehet reális esélye arra, hogy – amennyiben a közösséghez tartozóknak elég fontos az, hogy nemzetiségi minőségükben juttathassanak képviselőt a parlamentbe – teljes jogú képviselőjük legyen a 2014-es országgyűlési választásokat követően.

A helyi nemzetiségi önkormányzati választásokkal kapcsolatosan sok negatív kritika érte a választások kiírásának a népszámlálási adatokhoz kötését. Előzetesen valamennyi nemzetiség részéről érkeztek olyan jelzések, miszerint aggódnak a helyi önkormányzatok számának várható drasztikus csökkenése miatt. Nos, ezek a várakozások nem igazolódtak be. A népszámlálás adatai szerint az előzetes várakozásokkal ellentétben, országos szinten 22%-kal – azaz, több mint hatszázzal – nőhet a nemzetiségi önkormányzatok száma! Az persze egyáltalán nem nyilvánvaló, hogy valamennyi helyen, ahol erre lehetőség van, meg is alakul egy-egy nemzetiségi önkormányzat, de az vitathatatlan, hogy önmagában a választások kiírásának a népszámlálás adataihoz kötése nem okozott általános csökkenést a nemzeti önkormányzatok számában.

Tagadhatatlan ugyanakkor, hogy egyes közösségek esetében mégis sor kerül majd az önkormányzatok számának csökkenésére. Csökken a görög, az örmény a ruszin és a szlovén önkormányzatok száma. A legnagyobb csökkenés a ruszinoknál ($\geq 47\%$) és az örményeknél ($\geq 25\%$) figyelhető meg.³ Hogy ez a csökkenés valóban nehezíti-e az egyes településeken a létező nemzetiségi érdekek képviselését, az a következő választási időszakban derül majd ki.

Összefoglalva a képviseleti rendszer létrejöttének szempontjából elmondható, hogy bár egyes kisebb közösségeknél csökken a megalakítható helyi képviselők száma, alapvetően a népszámlálás nem hozta azt a negatív tendenciát, amelyet az érintettek többsége aggodalommal várt.

Ami a 2014-től hatályba lépő támogatási rendelkezéseket illeti, nem várható drasztikus változás. Az előzőekben említettek szerint 2014-től a helyi és területi nemzetiségi önkormányzatok általános működési támogatása ugyan változik, de ez eddig is az elérhető támogatás kisebbik részét tette ki. A számadatok szerint a csökkenés által érintett helyi önkormányzatok aránya nem éri el az összes nemzetiségi önkormányzat tizedét sem.

A feladatarányos támogatás ugyanakkor továbbra is hozzáférhető valamennyi működő nemzetiségi önkormányzat számára, ami azt jelenti, hogy adott

esetben a csökkenő alaptámogatás, megfelelő mértékű aktivitással kompenzálható a feladatarányos támogatásból.

Jegyzetek:

¹ forrás: www.ksh.hu/nepszamlalas/reszletes_tablak_teruleti_00 (2.1.6.1 pont)

² 2. § (2) A működési költségvetési támogatás

a) települési nemzetiségi önkormányzat esetében a legutolsó népszámlálásnak az adott nemzetiséghez tartozásra vonatkozó kérdéseire nyújtott adatszolgáltatás nemzetiségként összesített adatai,

b) területi nemzetiségi önkormányzat esetében a megyében (fővárosban) a támogatási év január 1-jén működő települési (fővárosi kerületi) nemzetiségi önkormányzatok száma alapján kerül megállapításra.

(3) A települési nemzetiségi önkormányzat részére megállapítható működési költségvetési támogatás az egy települési nemzetiségi önkormányzatra eső átlagtámogatás összegének

a) 3%-a, ha a nemzetiséghez tartozók száma a településen négy főnél kevesebb,

b) 50%-a, ha a nemzetiséghez tartozók száma a településen legalább négy, illetve legfeljebb harminc,

c) 100%-a, ha a nemzetiséghez tartozók száma a településen legalább harmincegy, illetve legfeljebb ötven,

d) 200%-a, ha a nemzetiséghez tartozók száma a településen meghaladja az ötvenet.

(4) A területi nemzetiségi önkormányzat részére megállapítható működési költségvetési támogatás az egy települési nemzetiségi önkormányzatra eső átlagtámogatás összegének

a) kétszerese, ha a megyében (fővárosban) működő települési (fővárosi kerületi) nemzetiségi önkormányzatok száma legalább tíz, illetve legfeljebb húsz,

b) négyszerese, ha a megyében (fővárosban) működő települési (fővárosi kerületi) nemzetiségi önkormányzatok száma meghaladja a húszat.

³ összehasonlítás a 2001. évi népszámlálás KSH-aadataival (www.nepszamlalas2001.hu/hun/kotetek/04/tabhun)

Látogasson el megújult honlapunkra:
www.nemzetisegek.hu

Kovács Marcell, Központi Statisztikai Hivatal, Népszámlálási főosztály

A nemzetiségek számbavétele a népszámlálások során

A nemzetiséghez tartozásra vonatkozó adatok kérésére egészen hamar beépült a népszámlálások programjába, szerves részét képezve annak mind a mai napig, annak ellenére, hogy az Európai Unió által 2008-ban kötelezővé tett adatkörök között a nemzetiség nem szerepel. A második magyarországi népszámlálás 1880-ban már tudakolta az anyanyelvet, és az anyanyelvi kérdés azóta is szerepelt valamennyi népszámlálás kérdőívén. 1941-ben volt az első alkalom, hogy a nemzetiséghez tartozást is tudakolták, modern megközelítésben, felhívva a figyelmet arra, hogy „minden befolyástól mentesen és az anyanyelvre való tekintet nélkül” kell a kérdést megválaszolni. 1970 kivételével valamennyi későbbi népszámlálás alkalmával megkérdezték a nemzetiséghez tartozást. Az anyanyelv és a nemzetiség tekintetében tehát meglehetősen hosszú időszorbán vizsgálhatók a népszámlálási adatok, még akkor is, ha figyelembe vesszük, hogy az adatok feldolgozása változó részletességgel történt, ezért – ahogyan a lenti ábrák is mutatják – az egyes népszámlálásokra vonatkozóan a hazai nemzetiségeknek nem a teljes körére állnak rendelkezésre adatok.

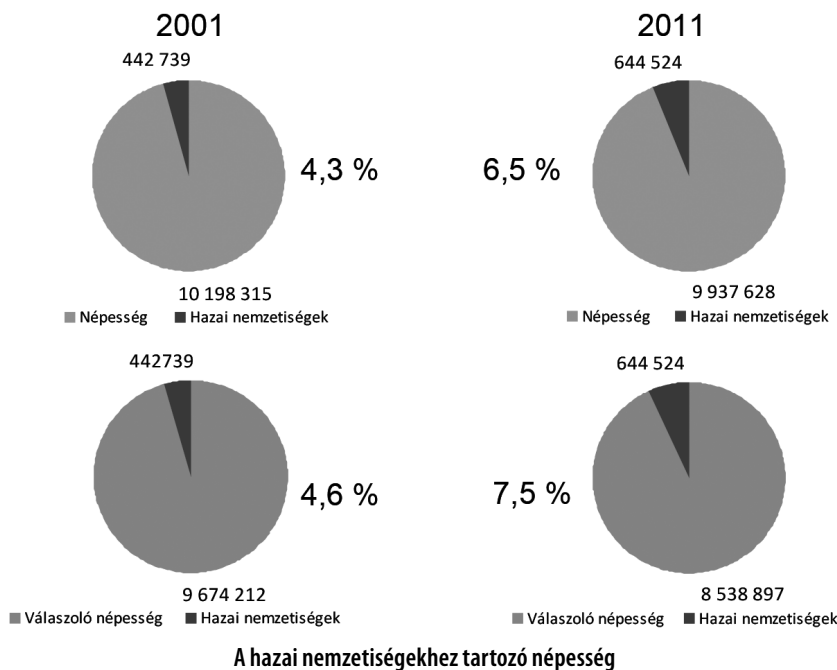
A 2001. évi népszámlálás változást hozott a nemzetiségi adatok gyűjtésében. A kérdések megválaszolása az adatok személyes jellegére tekintettel önkéntessé vált. Ekkor született meg továbbá az adatok gyűjtésének több kérdésen alapuló módszere, amely a nemzetiséghez tartozást több szempont figyelembevételével állapította meg, azzal a szándékkal, hogy az adott nemzetiséghez tartozó lakosságot a lehető legszélesebb körben tudja számba venni. A 2001. évi népszámlálás alkalmával a négy nemzetiségre vonatkozó kérdés közül a nemzetiséghez tartozást egy kérdés tudakolta, amelyre több válasz volt adható. Emellett természetesen kérdezték az anyanyelvet, és szerepelt kérdés a családi, baráti közösségben használt nyelvre, valamint a kulturális kötődésre vonatkozóan, szintén több válaszlehetőséggel.

A 2011. évi népszámlálás előkészítése során a KSH szorosan együttműködött az Országos Nemzetiségi (akkor még Kisebbségi) Önkormányzatok Szövetségével, az Ombudsmani Hivatallal és a téma elismert kutatóival. Az egyeztetések eredményeképpen a 2011. évi népszámlálási kérdőívén két külön kérdésben szerepelt a kérdőívén a nemzetiségi kérdés a kettős nemzetiségi identitásúak minél pontosabb mérésére. Az plusz kérdés miatt terjedelmi korlátok miatt ugyanakkor le kellett mondanunk a

korábbi kérdésblokk egyik kérdéséről. A 2001. évi népszámlálás tapasztalatai azt mutatták, hogy a kulturális kötődésre vonatkozó kérdés volt az, amelyik a legkevesebb plusz információt szolgáltatott, ezért született az a konszenzusos döntés, hogy 2011-ben a kulturális kötődésre vonatkozó kérdést elhagyva, de továbbra is négy kérdéssel, a nemzetiséghez tartozás két kérdésével, az anyanyelvre és a családi, baráti körben beszélt nyelvre vonatkozó kérdésekkel tudakoljuk a nemzetiséghez tartozást. A kérdésekre adott válaszok külön-külön is feldolgozásra kerültek, de a válaszadó nemzetiséghez tartozását a kérdések együttes vizsgálatából úgy állapítottuk, hogy adott nemzetiséghez tartozónak azt a személyt tekintettük, aki a kérdések közül legalább egyre az adott nemzetiséget jelölte meg. Egy személyt egy nemzetiségnél tehát csak egyszer számoltunk el.

Nemzetiség	Fő	A 2001. évi százalékában
Hazai nemzetiségek		
Bolgár	6 272	270,8
Cigány (Roma)	315 583	153,4
Görög	4 642	70,1
Horvát	26 774	104,1
Lengyel	7 001	136,1
Német	185 696	154,3
Örmény	3 571	306,5
Román	35 641	241,1
Ruszin	3 882	186,7
Szerb	10 038	136,6
Szlovák	35 208	89,7
Szlovén	2 820	58,4
Ukrán	7 396	100,0
Együtt	644 524	145,6
Arab	5 461	230,7
Kínai	6 770	232,2
Orosz	13 337	242,0
Vietnámi	3 500	281,4
Egyéb	95 143	122,5

A nemzetiségi népesség száma, 2011

Mivel azonban mindenkinek lehetősége volt több nemzetiséget is megjelölni, egy személy annyiszor szerepel a nemzetiségekhez tartozók között, ahány nemzetiséget bármelyik kérdésnél megjelölt.

Az előző, 2001. évi népszámlálás alkalmával a két évig tartó feldolgozási időszak tette szükségesé, hogy a „4. Nemzetiségi kötődés” kiadvány még a területi adatok közzététele előtt megjelenjen. Ebben a kiadványban a négy népszámlálási kérdésre adott válaszok eredményei kérdésenként találhatóak meg. A későbbi adatközlések már a kérdések összesítését is tartalmazták, a „6. Területi adatok” kötet, valamint a „24. A Magyarországon bejegyzett kisebbségek adatai” kötet már tartalmazta a kérdések együttes vizsgálatával megállapított adatokat. Ezek összehasonlíthatók a 2011. évi népszámlálás hasonló módszertan alapján meghatározott adataival.

A 2011. évi népszámlálás eredménye jelentős növekedést mutat 2001-hez képest a nemzetiségekhez tartozók számában. A növekedésben szerepet játszott az, hogy az országos és helyi nemzetiségi

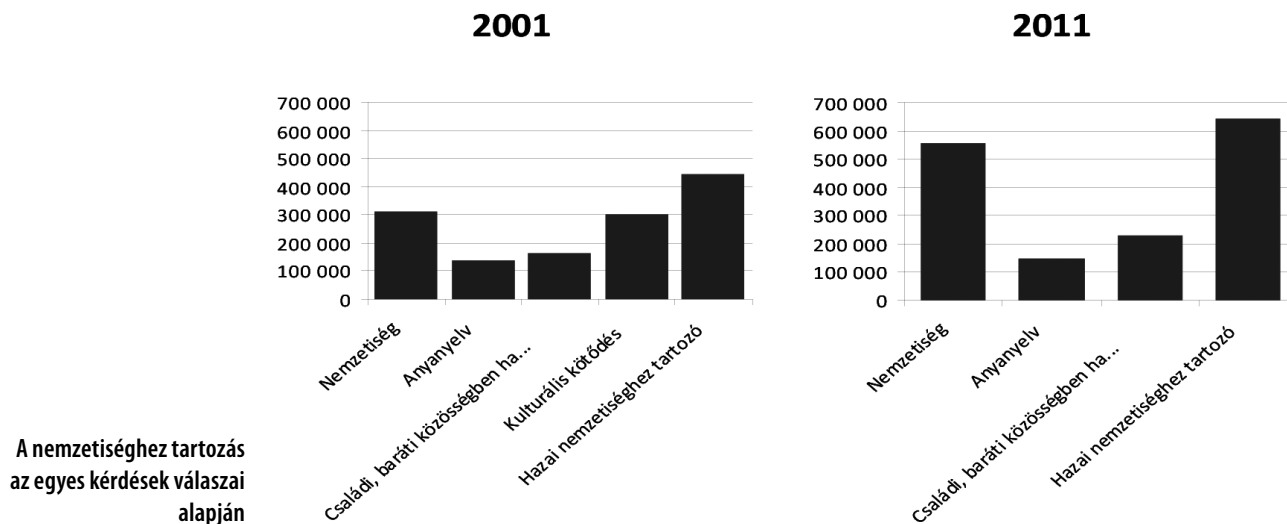
önkormányzatok fontosnak tartották a népszámlálásban a nemzetiség fel-tüntetését, és erre kérték a tagjaikat, a nemzetiségi lakosságot.

Az emelkedés különösen annak figyelembe vételével jelentős, hogy a tíz évvel ezelőtti 524 ezer válaszmegtagadóval szemben 2011-ben közel 1 400 ezer személy tekintette magánügyének a nemzetiségre vonatkozó adatokat.

A nemzetiségi kérdésblokk kérdéseit egyenként vizsgálva látható, hogy a (két külön kérdésben megfogalmazott) nemzetiségi kérdés játszotta a legnagyobb szerepet a nemzetiségi adatok összegyűjtésénél. A hazai nemzetiségekhez tartozók közül 556 ezren válaszoltak a két nemzetiségi kérdés egyikére vagy mindkettőre, míg 2001-ben 314 ezren adtak választ erre a kérdésre.

A nemzetiséghez tartozást tehát akár a négy kérdés közül csak egyre adott válasz is eredményezhet, de következhetett mind a négy kérdés megválaszolásából is. 2011-ben jelentősen, 59 százalékra nőtt azok aránya, akiknél kizárólag a nemzetiségi kérdésre adott válasz döntötte el a nemzetiséghez tartozást. 2001-ben jellemző volt, hogy több kérdésre is beérkezett az adott nemzetiséghez tartozást jelző válasz, ami egy fegyelmezett, számlálóbiztosi kérdés eredménye volt, miközben a 2011. évi népszámlálás során a lakcímek 35 százalékán a válaszadók önállóan töltötték ki az elektronikus (19 százalék) vagy a papír (16) kérdőívet.

Valamennyi nemzetiséget tekintve, tehát nem csak a hazai nemzetiségekre korlátozva a vizsgálatot, látható, 444 ezer volt azoknak a száma, akik a két nemzetiségi kérdésnél kettős (legtöbbször természetesen magyar és más) identitásról számoltak be. Mind a négy kérdést figyelembe véve a kettős vagy többes nemzetiségi kötődéssel rendelkezők száma megközelítette a 725 ezret.

Tóth Ágnes – Vékás János, MTA TK Kisebbségkutató Intézet

A magyarországi nemzetiségek alapvető demográfiai mutatóinak változásai 2001-2011

A népszámlálással szemben gyakran elhangzik az a kifogás, hogy nem ad „valós” képet a népesség nemzeti-etnikai összetételéről. Ez az elvárás nem csak a népszámlálással kapcsolatban irreális, hanem bármilyen tudományos módszerrel szemben, ha a nemzeti-etnikai jelleget afféle primordiális, objektív és statikus kategóriának tekintve értelmezzük a „valós” kifejezést. Az identitás, akárcsak annak nemzeti-etnikai összetevője, szubjektív és dinamikus kategória, amely esetében mindig együtt kell vizsgálni az identifikációt (kik vallják magukat az adott közösséghez tartozónak), a kategorizációt (kiket tart környezetük az adott közösséghez tartozónak) és a látencia (kik nem tartják célszerűnek megvallani az adott közösséghez tartozónak magukat, noha más megnyilvánulásuk erre utal) összefüggéseit. A népszámlálás csak olyan értelemben lehet „valós”, hogy az adatgyűjtés és -feldolgozás a lehető leghűségesebben tükrözi a megkérdezett szabad akaratából tett nyilatkozatát, tehát egy értékválasztás pillanatnyi kifejezője.

Annál viszont nincs fontosabb társadalomstatistikai adat, mint az, amely az emberek értékválasztását hűségesen kifejezi. Ma, a válság idejében világosan látjuk, hogy ez a stabil identitás, annak nemzeti komponensével együtt, a társadalmi szerkezet alakításának milyen fontos tényezője.

A népszámlálás módszertana

A Magyarországon 2011. október 1-i eszmei időponttal lebonyolított népszámlálás nemzeti-etnikai kérdésekre vonatkozó módszertana valamelyest különbözik ugyan a 2001. évi népszámlálásától, ez a különbség azonban lényegesen kisebb, mint a korábbi népszámlálások esetében.

A 2001. és a 2011. évi népszámlálás kérdőívei között a nemzeti-etnikai identitásra vonatkozó kérdések tárgyában lényegében annyi a különbség, hogy a 2001-ben feltett négy kérdés (23.1. Mely nemzetiséghez tartozónak érzi magát; 23.2. Mely nemzetiség kulturális értékeihez, hagyományaihoz kötődik; 23.3. Melyik nyelv az anyanyelve; 23.4. Családi, baráti közösségben milyen nyelvet használ általában) mindegyikére akkor 3-3 válasz volt adható, 2011-ben pedig a kérdőívről lekerült a kulturális kötődésre vonatkozó kérdés, az anyanyelv és a családi-baráti körben használt nyelv kérdésére 2-2 válasz volt adható, akárcsak a nemzetiségre vonatkozóan, de itt

a két lehetséges választ két kérdésre bontották (34. Mely nemzetiséghez tartozónak érzi magát; 35. Az előző kérdésnél megjelölten kívül tartozik-e másik nemzetiséghez is).

A 2011. október 1-ji eszmei időponttal lebonyolított népszámlálás kérdőíve – akárcsak az előző – külön felhívta a figyelmet arra, hogy a nemzetiségre, anyanyelvre, felekezeti hovatartozásra és egészségi állapotra vonatkozó (34-42. számú) kérdésekre a válaszadás nem kötelező, mivel azok a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény alapján az ún. különleges adatok körébe tartoznak.

A számlálóbiztosi útmutató arra utasított, hogy ha a kérdezett „a 34-42. kérdések valamelyikére nem kíván választ adni, a kérdésre a nem kíván válaszolni választ kell megjelölni”.

A nemzetiségi közösségek legfontosabb jellemzői

Ha egy kisebbség állapotáról, egészséges reprodukciójának feltételeiről egy gyorsjelentésben, a legrövidebben szeretnénk társadalomstatistikai eszközökkel beszámolni, akkor a következő mutatók a legfontosabbak: 1. létszám és arány; 2. korösszetétel; 3. gazdasági aktivitás; 4. végzettség. Ezt a négy mutatót legalább a következő három területi szinten érdemes vizsgálni: 1. országos; 2. megyei; 3. települési.

Ezen összefoglalónkban csak a nemzetiségi törvényben nevesített 13 kisebbség, „hazai nemzetiség” (bolgár, cigány/roma, görög, horvát, lengyel, német, örmény, román, ruszin, szerb, szlovák, szlovén, ukrán) adataival foglalkozunk.

Létszám és arány

Az adott kisebbséghez kötődőnek (vagy tartozónak) tekintjük mindazokat, akik a nemzeti-etnikai identitásra vonatkozó népszámlálási kérdések legalább egyike esetében oda sorolták magukat. Miután egy-egy kérdésre 2001-ben három-három, 2011-ben pedig két-két válasz volt adható, az egyes kisebbségek létszámának összege valamivel nagyobb, mint a kisebbségi kötődésűek összlétszáma. A különbség azonban statisztikailag nem releváns, mivel a kettős kötődések hatalmas többsége magyarpárú. (Lásd 1. táblázat!)

A táblázatból kiolvasható, hogy a 13 nevesített kisebbséghez kötődők összlétszáma a két népszámlálás között a másfélszeresére (443 ezerről 645 ezerre, 146%) nőtt. Ugyanilyen arányban gyarapodott a két legnagyobb létszámú közösség, a cigány (153%) és a német (154%) is. Ugyanakkor csökkenést mutatnak a népszámlálási adatok három kisebbség (a szlovák 90%, a görög 70%, a szlovén 58%) esetében.

Az egyes identitáskategóriákat tekintve a növekedés a nemzetiségi bevallások összege tekintetében növekedett legnagyobb mértékben (177%). E tekintetben 2011-ben az örmények száma a 2001. évi több mint ötszörösére, a románoké és ruszinoké több mint háromszorosára, a bolgároké és németeké több mint kétszeresére nőtt. A nemzetiségi bevallások tekintetében csak a szlovének esetében látunk csökkenést (79%).

A családi, baráti közösségben használt nyelv tekintetében a kisebbségenkénti bevallások összege a 2001. évi mintegy harmadával nőtt, a legnagyobb arányban a bolgárok (247%), majd a románok (219%) körében. Csökkenés e tekintetben a szlovákok, ukránok és szlovének esetében tapasztalható.

Az anyanyelv tekintetében a kisebbségenkénti bevallások összege még nőtt egy szerény mértékben (a 2001. évi érték 109%-ára), de ez az átlag egy nagyon lényeges különbséget fed el: csaknem hatezerrel többen vallották anyanyelvüknek a cigányság valamelyik nyelvét, közel öt és fél ezerrel növekedett a román anyanyelvűek száma, és a növekedés a németeknél is megközelítette a négy és fél ezer főt. A többi, kisebb létszámú kisebbség nem befolyásolta jelentősen ezt az átlagot, nemzetiségek majdnem felénél (hatuk esetében) pedig abszolút számban is csökkent az adott kisebbség nyelvét anyanyelvként vallók száma.

Korösszetétel

A magyarországi nemzetiségek körében markáns eltérés mutatkozik a 12 nevesített nemzeti kisebbség, illetve a cigány etnikai kisebbség között. Bár a különbség a két népszámlálás között enyhén mérséklődött, a négy korcsoport (0-14 gyermekkorú, 15-39 fiatal aktív korú, 40-59 idősebb aktív korú, 60-X időskorú) mindegyike esetében még mindig jelentős. (Lásd 2. táblázat!)

Az ország össznépességében a gyerekkorúak (0-14 év) aránya 2001-ben 16,6%, 2011-ben 14,6% volt. A népesség tehát tovább öregedett. A kisebbségekre nézve előnytelen tény, hogy a cigányságon kívül egyikük sem érte el még ezt a kedvezőtlen arányt sem. Ebben a tekintetben is a szlovének helyzete a legkedvezőtlenebb (a gyerekkorúak aránya 8,1%-ról 6,4%-ra csökkent), de nem sokkal jobb a szlovákok (9,1%-7,3%) esetében sem. (Lásd 1. ábra!)

A cigányok körében ugyanakkor a korcsoport részesedése az országos átlagnak jóval több, mint a kétszerese, de tapasztalható náluk a gyerekkorúak arányának egy enyhe csökkenése (34,5%-32,4%).

Jó jel, hogy az aktív korú cigányok aránya enyhén nőtt (60,8%-ról 63%-ra), de az idősebb aktív korúak aránya még mindig nagyon alacsony. Ugyanakkor az időskorúak már korábban is példátlanul alacsony aránya tovább csökkent (4,7%-ról 4,6%-ra) a rossz egészségügyi állapotok okozta alacsony átlagéletkor miatt.

A németek szempontjából egyaránt pozitív a gyermekkorúak arányának növekedése (8,5%-10,1%) és az időskorúak arányának enyhe csökkenése (28,7%-27,2%). Az aktív korúak aránya nagyjából megmaradt, de eltolódott a fiatalabb aktív korúak irányába (30%-33,6%), ami szintén pozitív.

A szerbeknél az aktív korúak és a fiatal aktív korúak aránya nagyjából megmaradt. Az idősebb aktív korúak aránya nőtt, amit az időkorúak arányának csökkenése ellentételez.

Gazdasági aktivitás

A két népszámlálás között az össznépességben nőtt a gazdaságilag aktív lakosság aránya (40,3%-ról 45,4%-ra). Eközben azonban magasabb lett mind a foglalkoztatottak (36,2-39,7), mind a munkanélküliek (4,1-5,7) részesedése az össznépességben. E változás ellentételezése az inaktív körében nagyjából egyenlően oszlik meg az inaktív keresők (32,4%-29,7%) és az eltartottak (27,3%-24,9%) között.

Ezek a trendek a kisebbségek esetében is kifejezésre jutottak. A foglalkoztatottak aránya a románoknál nőtt meg a legnagyobb mértékben 40,5%-ról 51,5%-ra, ami 11,1 százalékpontos növekedés. Esetükben ez a mutató már 2001-ben is magasabb volt az országosnál, és most még magasabban felülmúlja. A román kötődésűek körében már 2001-ben is 49%-os volt a külföldön születettek aránya, a területi megoszlásból azt feltételezzük, hogy a növekedést továbbra is az aktív korúak magas bevándorlási aránya hozza magával.

Hasonló a helyzet a szerbeknél, csak valamivel kisebb mértékben (magasabb országos átlag, 6,4 százalékpontos növekedés).

A szlovákok esetében a foglalkoztatottak aránya 2001-ben jelentősen elmaradt az országostól (34,2%:36,2%), a 2001-2011 között körükben tapasztalható kedvező változás (34,2%-39,6%) annyit eredményezett, hogy majdnem felzárkóztak az országos átlaghoz (39,6%:39,7%), vagyis mindössze 0,1 százalékpontos a lemaradásuk.

Külön kell beszélni a cigányság körében tapasztalható változásról. 2001-ben a cigány kötődésűek mindössze 10,8%-a volt foglalkoztatott, ami akkor drasztikus elmaradás volt az amúgy nemzetközi összehasonlításban szintén alacsony 36,2%-os aránytól. 2011-ben a cigány kötődésűek 16,4%-a mondta magát foglalkoztatottnak, és ez az 5,6 százalékpontos, az országos mértéknél (3,5 százalékpont) jelentősen nagyobb növekedés a jó irányt mutató, biztató jel, bár még mindig aggasztóan kevés a sikeres integráció szempontjából.

A foglalkoztatottság aránya csak a görögöknél csökkent (4,4 százalékponttal, 47%-ról 42,6%-ra), esetükben a különbséget elsősorban az eltartottak arányának 6,2 százalékpontos növekedése ellentételezi. (Lásd 3. táblázat!)

A munkanélküliek országos arányának enyhe növekedését (4,1%-ról 5,7%-ra, vagyis 1,6 százalékpont) az összes kisebbség mutatói is tükrözik, de az országos átlagtól csak a kis létszámú ukrán közösségekben tér el drasztikusan (2001-ben a 320 ukrán munkanélküli az ukrán kötődésűek 4,3%-át képezte, míg a 2011. évi 606 munkanélküli 8,2%-ot, amikor a cigányság után náluk volt legmagasabb ez az arány). (Lásd 2. ábra!)

A cigányság esetében viszont a munkanélküliek arányának növekedése elmarad az ország mértékétől (11,8%-ról 13%-ra nőtt, vagyis 1,2 százalékponttal, az országos 1,6 százalékponttal viszonyítva).

A másik legnagyobb létszámú kisebbség, a németek esetében a mutatók már 2001-ben is kedvezőbbek voltak az országos átlagnál, és 2011-re is azok maradtak. A foglalkoztatottak aránya 4,1 százalékponttal (40,2%-ról 44,3%-ra) nőtt a 3,5 százalékpontos országos átlaghoz viszonyítva, a munkanélkülieké pedig pontosan annyival, mint az országos átlag (1,6 százalékpont).

Végzettség

Az egyes kisebbségek legmagasabb iskolai végzettség szerinti arányaiban beállt változásokat még nem tudjuk eléggé megbízhatóan elemezni, mert a 2011. évi népszámlálásra közzétett adattábla csak a kisebbségi kötődésűek összlétszámának megoszlását tartalmazza, nem pedig a megfelelő életkorúakét, így a képet torzítja a gyermekkorúak eltérő aránya. Vagyis a cigányoknál már ezzel is valamivel kedvezőtlenebb, az elöregedettebb kisebbségeknél pedig a valóságnál valamivel kedvezőbb kép mutatkozik az egymás közötti, vagy az össznépelességgel való összehasonlítás során. (Lásd 4. táblázat!)

Ezzel a megszorítással azt lehet mondani, hogy 2001-ben a cigány kötődésűek 52,5%-ának nem volt befejezett általános iskolája, az össznépelességben ez az arány akkor 20%-ot tett ki. A 2011. évi népszámláláskor az általános iskola nélküli cigány kötődésűek aránya 47,5%-ra csökkent, az össznépelességben pedig 18,3%-ra. Tehát mindkét esetben javulás tapasztalható, ami egyrészt a gyerekkorúak, másrészt az iskolaelhagyók arányának csökkenéséből adódik. A két tényező hatását, mint mondtuk, a korcsoportos arányok közlése után tudjuk megmondani. Azt azonban már most látjuk, hogy a befejezett általános iskola nélküliek arányának csökkenése a cigányoknál 2001-ben 32,2%-kal, 2011-ben pedig 29,2%-kal volt nagyobb, mint az össznépelességben, tehát ez három százalékpontos különbségcsökkenés, közeledés tíz év alatt.

Valamivel nagyobb a felzárkózás mértéke a befejezett általános iskolával rendelkező cigány kötődésűek

esetében. 2001-ben a cigányok 37,7%-ának volt a befejezett általános iskola a legmagasabb végzettsége, az össznépelességben ezek aránya akkor 26,3%-ot tett ki. 2011-ben már a cigányok 39,4%-ának volt befejezett általános iskolája, az össznépelességben viszont az általános iskolával rendelkezők aránya 23,3%-ra csökkent. Ez az arány tehát a cigányságnál 2001-ben 11,4%-kal, 2011-ben pedig már 16,1%-kal volt magasabb, mint az össznépelességnél. Ez majdnem 5 százalékpontos felzárkózás.

Hiába mondjuk azonban, hogy tíz év alatt a cigányság körében az érettségivel rendelkezők aránya majdnem két és félszeresére (246%), és a felsőfokú végzettségűek aránya is jóval több, mint kétszeresére (1139-ről 2607 főre, 229%) nőtt, ha egyrészt a kiinduló értékek reménytelenül alacsonyak, másrészt az általános iskolát befejezettek és érettségi nélküli középiskolai végzettségűek aránya alig néhány százalékkal nőtt (mindkét esetben 105%). Egyrészt át kell gondolni az oktatáspolitikát, másrészt – elemzéseink is ezt mutatják – ezt a kérdést csak komplex módon, az integráció többi tényezőjével való együttműködésben, elsősorban a gazdasági integrációval együtt érdemes vizsgálni. A társadalomszerkezeti makroelemzés szintjén kimutatható, hogy a gazdasági integráció a húzóerő, kompenzálja az oktatás hiányosságait, fordítva viszont ez nem érvényes. (Lásd 3. ábra!)

A többi 12 nemzetiség esetében nem mutatkoznak kritikus tünetek. 2001-ben az általános iskolát sem végzettség aránya a meglehetősen magas átlagéletkorú szlovákok és a horvátok esetében még magasabb volt az országos átlagnál, 2011-re már fölzárkóztak a generációváltással. A felsőfokú végzettségűek aránya kivétel nélkül mind a 12 nemzetiség esetében magasabb az országos átlagnál (14,5%), a németeknél 25% (2001-ben még csak 18% volt), a bevándorlók jelentős arányával rendelkező nemzetiségek esetében pedig még magasabb (lengyel 38%, örmény 36%, ukrán 31%, ruszin 30%), kivéve a románokat, akik kevéssel haladják meg az országos értéket (14,85%). Felsőfokú végzettségűek legnagyobb arányú növekedése a horvátok (150%) és a szlovének (143%) esetében tapasztalható, ami azért igényel külön vizsgálatot, mert a szlovének száma ebben az időszakban majdnem megfelelőddött (58,4%), a horvátoké pedig stagnált (104%).

Területi adatok

Megyéenkénti megoszlás

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint a kisebbségek közül egy adott megye össznépelességében a legmagasabb arányt a cigányok képezik Borsod-Abaúj-Zemplénben (8,51%; 2001-ben 6,26%). Őket követik a németek Baranyában (6,67%; 2001-ben 5,58%), majd a szlovákok Békésben (2,47%; 2001-ben 2,58%), a horvátok Baranyában (1,86%; 2001-ben 1,79) és a románok Békésben (1,73%; 2001-ben 1,34%). A többi

kisebbség össznépelességen belüli aránya egy megyében sem éri el az 1%-ot.

A területi szétszórtság a két népszámlálás között tovább fokozódott. Miközben Baranyában 2001-ben a magyarországi némettség 18,9%-a élt, addig 2011-re hányaduk 13,9%-ra csökkent. Abszolút számuk is nőtt 22 720-ról 25 777-re, de ez csak 113%-os gyarapodás az országos 154%-hoz viszonyítva, miközben a kisebb számban németek által lakott megyékben gyarapodásuk a 200-300%-ot is elérte. (Lásd 4. ábra!)

Békésben írták össze 2001-ben a szlovákok 26,1%-át, 2011-re e megyére a szlovákság 25,2%-a jutott. A Baranya megyei horvátok 2001-ben közösségük 28,3%-át képezték, 2011-re viszont már csak 26,8%-át. Ugyanez mondható el a Békés megyei románokról is (2001-ben 36%, 2011-ben 17,5% élt e megyében), esetükben azonban nem elsősorban a belső vándorlás vezetett a hagyományos települesterületükön élők hányadának ilyen nagymértékű csökkenéséhez, hanem a bevándorlók (külföldön születettek) további jelentős gyarapodása, akik már 2001-ben is a román kötődésűek 49%-át képezték és elsősorban Közép-Magyarországon írták őket össze.

A tömbösödés enyhe jelei csak a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei cigányság esetében tapasztalhatók: míg 2001-ben a 26 628 cigány kötődésű a magyarországi cigányság 12,9%-át képezte, addig a 153%-os országos átlagon felüli 168%-os megyei gyarapodás után a 44 738 cigány már országos közösségének 14,2%-át jelentette. Meg kell jegyezni, hogy ugyanez a tendencia a cigányság által sokkal nagyobb számban lakott Borsod-Abaúj-Zemplén megyében nem tapasztalható. (Lásd 5. és 6. táblázat!)

Településtípusonkénti megoszlás

A nemzetiségek tagjainak a lakott település típusa, és ezzel együtt alapvetően a nagysága szerinti megoszlása is kettősséget rejt magában: miközben a kis lélekszámú községekben a népességen belüli arányuk nagyobb, és ez a kompaktság az identitás megőrzésének fontos tényezője, addig a modernizáció forrásai éppen a nagyobb lélekszámú városok.

Bár még nem állnak rendelkezésre azok az adatok, amelyekből megállapítható, hogy a nemzetiségek városlakó hányadának növekedése milyen mértékben ered a belső, és milyenben a külső vándorlásból, a tendencia evidens. A legnagyobb mértékben a románok esetében jut kifejezésre.

2001-ben a községekben összeírt 6553 román még a magyarországi románság 44,3%-át képezte. Bár 2011-re a községekben összeírt románok száma majdnem megkétszereződött (11 934 fő), ők akkor már a románság országos összlétszámának alig egyharmadát (33,5%) képezték. Ugyanakkor a fővárosra eső hányaduk 6 százalékponttal lett nagyobb (17,8%-ról 23,8%-ra nőtt), de jelentősen (4,2 százalékponttal) növekedett az egyéb, nem megyei jogú városokban is.

Esetükben e változás alapvető forrása a jelentős mértékű bevándorlás. A helyzet nem ilyen egyértelmű a horvátoknál. Esetükben a községben összeírtak száma a 2001. évi 16 123 főről (a horvátság majd kétharmada, 62,7%) a 2011. évi összeírásig 14 764 főre apadt, akik akkor a horvátságnak már alig több mint felét képezték, elsősorban a kisebb városok népességét gyarapítva.

Ennél enyhébb mértékben jut kifejezésre ez a tendencia a németeknél és a cigányoknál is, míg a szerbek esetében a községben lakók hányadának csökkenése jórészt egyenletesen ellentételeződik a különböző várostípusok között.

A több nemzedék alatt meggyökeresedett, helyi hagyományok által összeforrt kisebbségi közösségek számára csak a területfejlesztési eszközök körültekintő alkalmazása tudja ellensúlyozni a város modernizációs csábításait. (Lásd 7. táblázat!)

A válaszmegtagadók

Végül felhívjuk a figyelmet arra, hogy a 2011. évi népszámlálás során 2001-hez viszonyítva jelentősen megnőtt azok száma, akik a nemzeti-etnikai kérdőpontokra nem kívántak válaszolni.

Mint ismeretes, A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény alapján a nemzetiségre, anyanyelvre, családban használt nyelvre vonatkozó adatok is az ún. különleges adatok körébe tartoznak, tehát az ezekre vonatkozó kérdésekre a válaszadás nem volt kötelező. Megállapíthatjuk, hogy azoknak a száma, akik éltek ezzel a lehetőséggel, a 2001. évi, nemzetközi összehasonlításban már akkor is magas arányokhoz képest tovább emelkedett.

8. táblázat:

A válaszmegtagadók száma identitáskategóriánként 2001, 2011

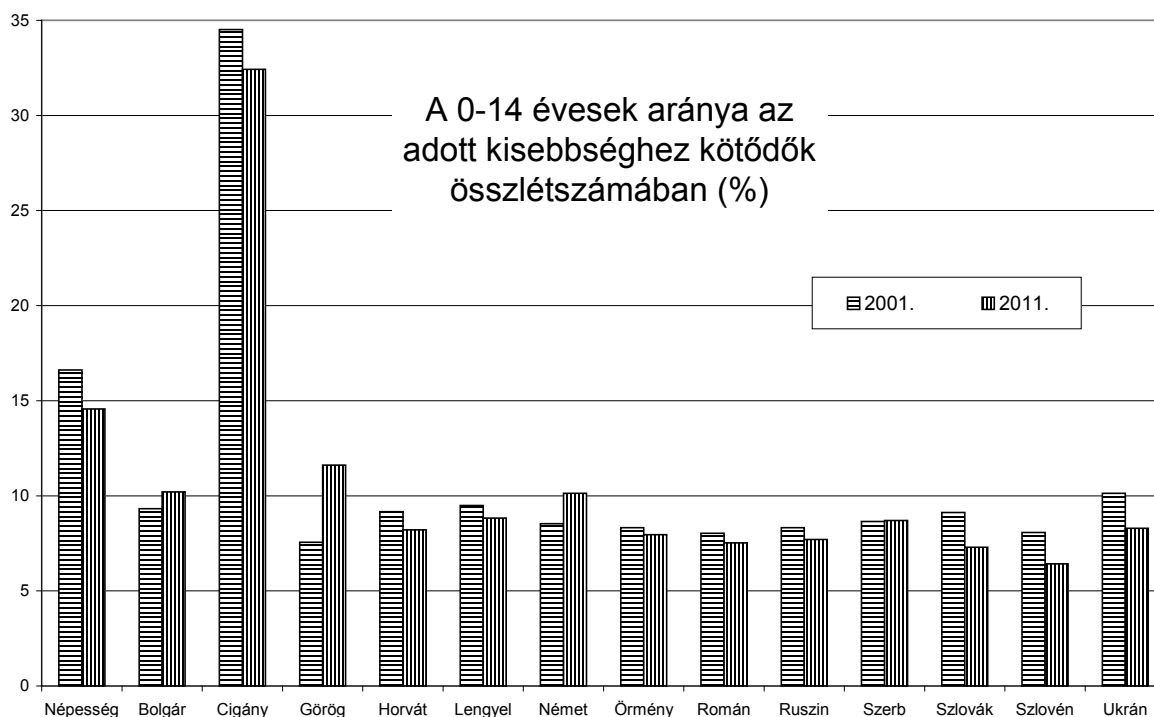
	2001		2011	
	fő	%	fő	%
össznépeesség	10 198 315	100,0	9 937 628	100,0
nemzetiség	570 537	5,6	1 455 883	14,7
anyanyelv	541 106	5,3	1 443 840	14,5
családi nyelv	558 246	5,5	1 486 218	15,0
kultúra	628 328	6,2	--	--

A 2001. évi népszámlálási adatok elemzése során arra a megállapításra jutottunk, hogy a válaszmegtagadás ilyen arányának semmiképpen sem a kisebbségek körében tapasztalható magas látencia a legfőbb oka. A valódi okokat a nemzeti identitás természetének értelmezésével és tolmácsolásával összefüggő mélyebb társadalmi folyamatokban kell keresni.

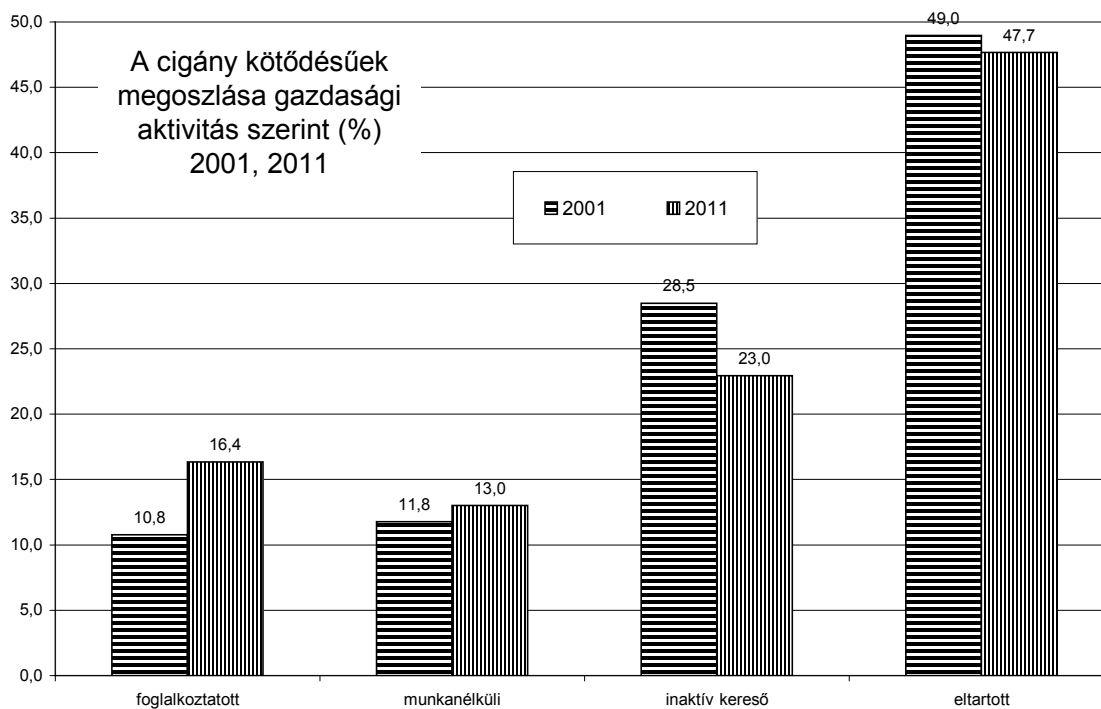
(2013. május 10.)

Ábrák

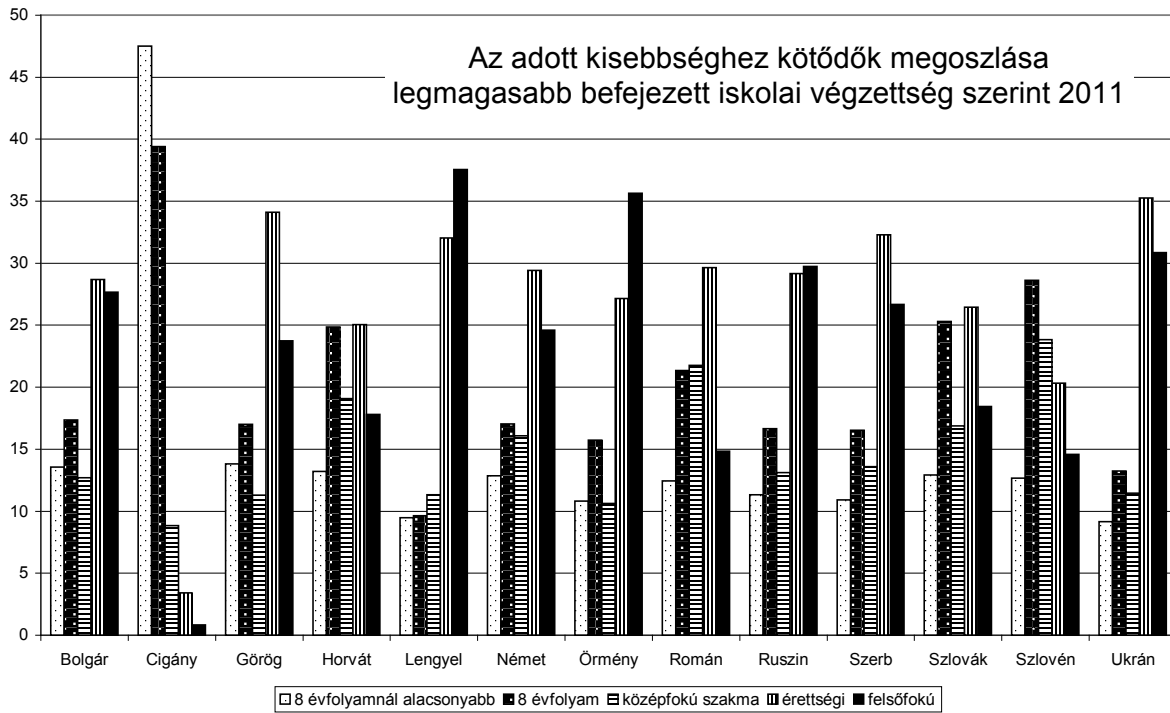
1. ábra: A 0-14 évesek aránya az adott kisebbséghez kötődők összlétszámában 2001, 2011 (%)

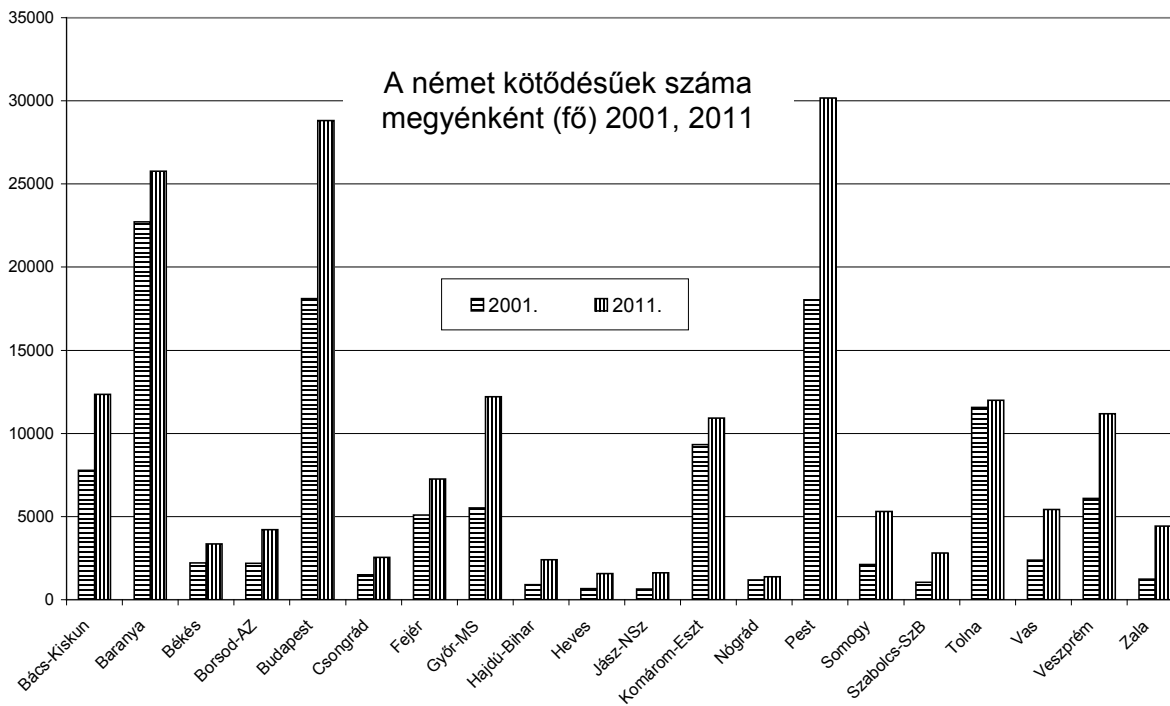
2. ábra: A cigány kötődésűek megoszlása gazdasági aktivitás szerint (%) 2001, 2011

3. ábra: Az adott kisebbséghez kötődők megoszlása legmagasabb befejezett iskolai végzettség szerint 2011

4. ábra: A német kötődésűek száma megyénként (fő) 2001, 2011

Táblázatok

1. táblázat: A nemzetiségek létszáma identitáskategóriánként 2001, 2011

	összesen		nemzetiség		anyanyelv		családi nyelv		
	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	
		%		%		%		%	
Bolgár	2 316	6 272	1 358	3 556	261,86	223,17	1 118	2 756	246,51
Cigány	205 720	315 583	189 984	30 8957	162,62	112,18	53 075	61 143	115,20
Görög	6 619	4 642	2 509	3 916	156,08	97,45	1 974	2 346	118,84
Horvát	25 730	26 774	15 597	23 561	151,06	95,74	14 779	16 053	108,62
Lengyel	5 144	7 001	2 962	5 730	193,45	118,18	2 659	3 815	143,47
Német	120 344	185 696	62 105	131 951	212,46	113,25	52 912	95 661	180,79
Örmény	1 165	3 571	6 20	293	531,13	151,02	300	496	165,33
Román	14 781	35 641	241,13	7 995	329,52	163,71	8 215	17 983	218,90
Ruszin	2 079	3 882	186,72	1 098	302,64	89,76	1 068	1 131	105,90
Szerb	7 350	10 038	136,57	3 816	188,94	109,45	4 186	5 713	136,48
Szlovák	39 266	35 208	89,67	17 693	167,56	83,68	18 057	16 266	90,08
Szlovén	4 832	2 820	58,36	3 025	78,84	54,18	3 108	1 745	56,15
Ukrán	7 393	7 396	100,04	5 070	111,10	69,27	4 519	3 245	71,81
Együtt	442 739	644 524	145,58	313 832	555 507	177,01	148 155	228 353	137,59

2. táblázat: Az adott kisebbséghez kötődők létszámának korcsoportok szerinti megoszlása 2001, 2011

	0-14		15-39		40-59		60-X					
	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011				
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%				
Népesség	1 694 936	16,6	1 447 659	14,6	3 403 983	34,3	2 847 327	27,7	2 081 559	20,4	2 331 111	23,5
Bolgár	216	9,3	640	10,2	789	34,1	2 061	32,9	809	34,9	1 992	31,8
Cigány	71 005	34,5	102 324	32,4	89 348	43,4	134 566	42,6	35 697	17,4	64 120	20,3
Görög	500	7,6	539	11,6	3 047	46,0	1 928	41,5	1 987	30,0	1 321	28,5
Horvát	2 358	9,2	2 198	8,2	7 508	29,2	7 334	27,4	8 567	33,3	8 809	32,9
Lengyel	488	9,5	618	8,8	1 688	32,8	2 500	35,7	2 235	43,4	2 375	33,9
Német	10 275	8,5	18 807	10,1	36 048	30,0	62 438	33,6	39 533	32,8	53 895	29,0
Örmény	97	8,3	284	8,0	455	39,1	1 253	35,1	381	32,7	1 096	30,7
Román	1 187	8,0	2 682	7,5	6 436	43,5	14 677	41,2	4 117	27,9	12 033	33,8
Ruszin	173	8,3	299	7,7	784	37,7	1 231	31,7	716	34,4	1 286	33,1
Szerb	636	8,7	874	8,7	2 930	39,9	3 980	39,6	2 159	29,4	3 236	32,2
Szlovák	3 584	9,1	2 570	7,3	9 615	24,5	8 678	24,6	12 440	31,7	10 813	30,7
Szlovén	390	8,1	181	6,4	1 376	28,5	691	24,5	1 648	34,1	983	34,9
Ukrán	749	10,1	613	8,3	3 164	42,8	3 286	44,4	2 270	30,7	2 294	31,0

3. táblázat: Az adott kisebbséghez kötődők létszámának gazdasági aktivitás szerinti megoszlása 2001, 2011

	foglalkoztatott				munkanélküli				inaktív kereső				eltartott			
	2001		2011		2001		2011		2001		2011		2001		2011	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Bolgár	1 009	43,6	2 897	46,2	78	3,4	352	5,6	684	29,5	1 780	28,4	545	23,5	1 243	19,8
Cigány	22 179	10,8	51 608	16,4	24 236	11,8	41 049	13,0	58 572	28,5	72 444	23,0	100 733	49,0	150 482	47,7
Görög	3 112	47,0	1 979	42,6	282	4,3	300	6,5	1 766	26,7	1 052	22,7	1 459	22,0	1 311	28,2
Horvát	9 872	38,4	11 144	41,6	779	3,0	1 208	4,5	10 355	40,2	9 860	36,8	4 724	18,4	4 562	17,0
Lengyel	2 478	48,2	3 489	49,8	189	3,7	407	5,8	1 200	23,3	1 652	23,6	1 277	24,8	1 453	20,8
Német	48 337	40,2	82 232	44,3	3 107	2,6	7 779	4,2	45 940	38,2	57 350	30,9	22 960	19,1	38 335	20,6
Örmény	546	46,9	1 706	47,8	40	3,4	219	6,1	327	28,1	954	26,7	252	21,6	692	19,4
Román	5 982	40,5	18 365	51,5	697	4,7	2 675	7,5	4 976	33,7	8 577	24,1	3 126	21,1	6 024	16,9
Ruszin	903	43,4	1 739	44,8	102	4,9	225	5,8	628	30,2	1 233	31,8	446	21,5	685	17,6
Szerb	3 023	41,1	4 773	47,5	263	3,6	587	5,8	2 227	30,3	2 304	23,0	1 837	25,0	2 374	23,7
Szlovák	13 423	34,2	13 930	39,6	1 089	2,8	1 425	4,0	18 245	46,5	14 831	42,1	6 509	16,6	5 022	14,3
Szlovén	1 884	39,0	1 174	41,6	149	3,1	91	3,2	2 019	41,8	1 141	40,5	780	16,1	414	14,7
Ukrán	3 226	43,6	3 319	44,9	320	4,3	606	8,2	2 053	27,8	1 694	22,9	1 794	24,3	1 777	24,0
Népesség	3 690 269	36,2	3 942 723	39,7	416 210	4,1	568 497	5,7	3 305 541	32,4	2 949 727	29,7	2 786 295	27,3	2 476 681	24,9

4. táblázat: Az adott kisebbséghez kötődők létszámának megoszlása legmagasabb iskolai végzettség szerint 2001, 2011

	8 évf.-nál alacsonyabb		8 évfolyam		középfokú szakma		érettségi		felsőfokú						
	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011					
	2011/01	2011/01	2011/01	2011/01	2011/01	2011/01	2011/01	2011/01	2011/01	2011/01					
Bolgár	13,19	13,57	102,90	14,79	17,36	117,42	8,92	12,71	142,50	23,17	28,70	123,86	39,94	27,66	69,26
Cigány	52,16	47,52	91,10	37,70	39,41	104,54	8,38	8,84	105,39	1,39	3,41	246,12	0,37	0,83	220,32
Görög	14,38	13,83	96,18	20,35	17,00	83,51	14,30	11,31	79,10	23,53	34,12	145,04	27,44	23,74	86,51
Horvát	21,76	13,23	60,77	29,19	24,84	85,11	19,63	19,07	97,12	17,53	25,04	142,82	11,88	17,82	150,06
Lengyel	10,00	9,47	94,67	11,33	9,63	84,99	17,46	11,31	64,78	28,09	32,04	114,04	33,11	37,55	113,41
Német	18,48	12,86	69,56	22,21	17,05	76,77	19,30	16,09	83,38	21,90	29,40	134,26	18,10	24,59	135,87
Örmény	11,71	10,81	92,34	9,53	15,74	165,11	7,19	10,64	147,99	22,58	27,16	120,32	49,00	35,65	72,76
Román	18,82	12,43	66,06	24,63	21,33	86,60	22,89	21,76	95,03	21,25	29,63	139,47	12,41	14,85	119,67
Ruszin	9,12	11,33	124,33	14,29	16,67	116,67	13,82	13,11	94,90	23,40	29,16	124,60	39,38	29,73	75,49
Szerb	15,97	10,92	68,35	20,43	16,54	80,95	15,23	13,58	89,14	24,44	32,30	132,13	23,92	26,67	111,49
Szlovák	22,09	12,91	58,44	29,40	25,30	86,07	17,23	16,89	98,07	18,35	26,45	144,17	12,94	18,44	142,52
Szlovén	18,57	12,66	68,18	33,28	28,62	86,00	22,73	23,83	104,84	15,29	20,32	132,89	10,14	14,57	143,78
Ukrán	12,20	9,17	75,17	20,64	13,25	64,21	20,84	11,45	54,95	23,17	35,26	152,16	23,15	30,87	133,32
Népesség	20,00	18,34	91,69	26,30	23,34	88,75	21,06	18,16	86,25	20,55	25,67	124,93	12,09	14,49	119,77

5. táblázat: Az adott kisebbséghez kötődők száma megyénként 2001, 2011 (1. rész)

	bolgár		cigány		görög		horvát		lengyel		német							
	2001	2011	%	2001	2011	%	2001	2011	%	2001	2011	%						
Bács-Kiskun	49	231	471	6 763	11 327	167	115	63	55	3 215	3 502	109	150	145	97	7 781	12 341	159
Baranya	86	204	237	10 623	17 585	166	220	149	68	7 294	7 185	99	237	213	90	22 720	25 777	113
Békés	46	103	224	5 578	9 541	171	127	44	35	70	51	73	89	134	151	2 205	3 344	152
Borsod-AZ	93	335	360	46 635	58 376	125	296	204	69	41	48	117	312	663	213	2 198	4 210	192
Budapest	1 207	2 271	188	14 019	20 151	144	3 410	2 311	68	1 525	2 186	143	2 044	2 758	135	18 097	28 818	159
Csongrád	73	171	234	3 149	5 006	159	215	139	65	262	358	137	166	186	112	1 502	2 556	170
Fejér	39	157	403	4 317	6 497	150	477	421	88	157	353	225	220	305	139	5 103	7 252	142
Győr-MS	25	256	1 024	1 669	3 511	210	122	60	49	3 481	3 028	87	164	196	120	5 519	12 203	221
Hajdú-Bihar	83	341	411	11 742	18 546	158	154	114	74	36	34	94	169	176	104	902	2 398	266
Heves	17	108	635	12 629	19 467	154	85	68	80	24	41	171	106	125	118	658	1 576	240
Jász-NSz	35	172	491	12 305	19 089	155	104	120	115	30	32	107	83	122	147	631	1 609	255
Kom-Eszt.	58	162	279	2 670	4 371	164	181	91	50	76	109	143	200	215	108	9 336	10 930	117
Nógrád	21	55	262	9 950	15 489	156	38	24	63	17	20	118	59	64	108	1 200	1 384	115
Pest	322	1 052	327	12 465	20 719	166	615	593	96	721	980	136	586	1 027	175	18 041	30 176	167
Somogy	38	96	253	10 360	16 794	162	82	62	76	1 504	1 547	103	124	121	98	2 112	5 301	251
Szab.-SzB.	43	171	398	26 628	44 738	168	65	69	106	16	24	150	67	131	196	1 049	2 797	267
Tolna	22	73	332	5 440	9 072	167	98	20	20	170	178	105	77	56	73	11 552	11 983	104
Vas	11	96	873	1 577	2 685	170	55	26	47	3 124	3 197	102	56	75	134	2 387	5 428	227
Veszprém	25	141	564	2 423	5 336	220	110	33	30	131	131	100	167	197	118	6 102	11 176	183
Zala	23	77	335	4 778	7 283	152	50	31	62	3 836	3 770	98	68	92	135	1 249	4 437	355
összesen	2 316	6 272	271	205 720	315 583	153	6 619	4 642	70	25 730	26 774	104	5 144	7 001	136	120 344	185 696	154

6. táblázat: Az adott kisebbséghez kötődők száma megyénként 2001, 2011 (2. rész)

	örmény		román		ruszin		szerb		szlovák		szlovén		ukrán					
	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011				
Bács-Kiskun	21	137	350	1797	513	513	78	55	71	1663	2018	121	117	28	24	347	216	62
Baranya	35	94	269	600	176	176	47	80	170	150	182	121	123	34	28	218	101	46
Békés	25	67	268	6240	117	117	41	36	88	10259	8877	87	262	44	17	229	129	56
Borsod-AZ	15	153	1020	271	652	241	311	1457	468	2250	2306	102	131	17	13	423	436	103
Budapest	655	1530	234	2637	8480	322	735	789	107	4929	3257	66	643	271	42	2055	2128	104
Csongrád	32	117	366	891	2022	227	59	53	90	819	673	82	76	17	22	260	151	58
Fejér	37	96	259	350	974	278	62	108	174	278	329	118	76	57	75	301	262	87
Győr-MS	17	82	482	253	923	365	34	49	144	195	1802	924	123	111	90	190	159	84
Hajdú-Bih.	40	158	395	977	2592	265	58	143	247	129	182	141	51	4	8	321	390	121
Heves	9	51	567	244	634	260	42	122	290	720	558	78	34	6	18	171	169	99
Jász-NSZ	8	54	675	225	620	276	46	52	113	135	144	107	47	8	17	221	171	77
Kom-Eszt.	29	85	293	284	803	283	50	35	70	5100	3537	69	133	26	20	203	163	80
Nógrád	7	44	629	115	269	234	22	23	105	3485	2860	82	74	11	15	123	50	41
Pest	111	452	407	1165	5649	485	230	351	153	8331	7463	90	379	107	28	827	844	102
Somogy	31	86	277	191	431	226	41	31	76	74	148	200	72	30	42	160	155	97
Szab.-SzB.	30	97	323	237	1219	514	72	374	519	336	297	88	62	10	16	726	1461	201
Tolna	23	52	226	253	424	168	15	17	113	143	119	83	64	8	13	144	64	44
Vas	10	51	510	155	336	217	28	33	118	64	103	161	2215	1894	86	106	58	55
Veszprém	22	120	545	367	610	166	86	47	55	156	279	179	71	32	45	251	180	72
Zala	8	45	563	150	366	244	22	27	123	50	74	148	79	105	133	117	109	93
összesen	1165	3571	307	14781	35641	241	2079	3882	187	39266	35208	90	4832	2820	58	7393	7396	100

7. táblázat: Az adott kisebbséghez kötődők megoszlása a lakott település típusa szerint 2001, 2011

	Főváros				Megyei jogú város				Többi város				Község			
	2001		2011		2001		2011		2001		2011		2001		2011	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Népesség	1 777 921	17,4	1 729 040	17,4	2 033 919	19,9	2 029 393	20,4	2 761 040	27,1	3 145 425	31,7	3 625 435	35,5	3 033 770	30,5
bolgár	1 207	52,1	2 271	36,2	395	17,1	1 200	19,1	369	15,9	1 675	26,7	345	14,9	1 126	18,0
cigány	14 019	6,8	20 151	6,4	19 413	9,4	29 958	9,5	56 414	27,4	98 914	31,3	115 874	56,3	166 560	52,8
görög	3 410	51,5	2 311	49,8	1 396	21,1	896	19,3	864	13,1	685	14,8	949	14,3	750	16,2
horvát	1 525	5,9	2 186	8,2	3 916	15,2	4 437	16,6	4 166	16,2	5 387	20,1	16 123	62,7	14 764	55,1
lengyel	2 044	39,7	2 758	39,4	1 117	21,7	1 386	19,8	1 020	19,8	1 775	25,4	963	18,7	1 082	15,5
német	18 097	15,0	28 818	15,5	18 822	15,6	29 896	16,1	29 180	24,2	53 953	29,1	54 245	45,1	73 029	39,3
örmény	655	56,2	1 530	42,8	223	19,1	672	18,8	149	12,8	835	23,4	138	11,8	534	15,0
román	2 637	17,8	8 480	23,8	1 896	12,8	4 814	13,5	3 695	25,0	10 413	29,2	6 553	44,3	11 934	33,5
ruszín	735	35,4	789	20,3	421	20,3	728	18,8	432	20,8	1 076	27,7	491	23,6	1 289	33,2
szerb	1 851	25,2	2 552	25,4	1 697	23,1	2 723	27,1	1 843	25,1	2 777	27,7	1 959	26,7	1 986	19,8
szlovák	4 929	12,6	3 257	9,3	6 551	16,7	5 014	14,2	9 556	24,3	10 720	30,4	18 230	46,4	16 217	46,1
szlovén	643	13,3	271	9,6	677	14,0	336	11,9	1 316	27,2	902	32,0	2 196	45,4	1 311	46,5
ukrán	2 055	27,8	2 128	28,8	1 648	22,3	1 642	22,2	1 972	26,7	2 066	27,9	1 718	23,2	1 560	21,1

Magicz András főosztályvezető-helyettes, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

A népszámlálás nemzetiségi adatainak felhasználhatóságáról

Az eddigi népszámlálások során – beleértve a 2011. évit is – komoly kétségek merültek fel azzal kapcsolatban, hogy a nemzetiségek tagjai készek lesznek-e identitásuk, nyelvhasználatuk és kulturális kötődésük önkéntes megvallására. Örömteli fejlemény, hogy az országos nemzetiségi önkormányzatok bevonásával zajlott felvilágosító kampány eredményes volt, nagymértékben nőtt a nemzetiséghez tartozásukról a népszámlálás során nyilatkozók száma. Az viszont későbbi kutatásokat igényel, hogy mi vezetett egyes nemzetiségek esetében a közösség tagjairól, illetve különösen a nyelvhasználatukról szóló adatok visszaeséséhez.

A népszámlálás folyamata lezárult, így most már az az alapvető kérdés, hogy milyen módon használhatók fel a nemzetiségi adatok, illetve azok hogyan befolyásolják a nemzetiségi jogok érvényesülését?

1) Az első ilyen terület, hogy a 2014. évi nemzetiségi önkormányzati választásokat követően egyes nyelvi jogok gyakorlását a nemzetiségi lakosság aránya fogja meghatározni. Azokon a településeken, ahol a nemzetiségek a népszámlálás során elért aránya eléri a húsz százalékot, az érintett települési nemzetiségi önkormányzat kérésére a helyi önkormányzat képviselő-testülete köteles a jegyzőkönyveit és határozatait a magyar mellett az adott nemzetiség nyelvén is vezetni, szövegezni. Az érintett települési nemzetiségi önkormányzat kérésére a helyi köztisztviselői és közalkalmazotti, valamint közjegyzői és bírósági végrehajtói állások betöltése során – az általános szakmai követelmények megtartása mellett – biztosítani kell továbbá az adott nemzetiség anyanyelvét is ismerő személy alkalmazását.

Tíz százalékot elérő nemzetiségi lakosságárány esetében az érintett települési nemzetiségi önkormányzat kérésére a helyi önkormányzatnak biztosítania kell, hogy

a) rendeletének kihirdetése, hirdetményének közzététele – a magyar nyelv mellett – a nemzetiség anyanyelvén is megtörténjen,

b) a közigazgatási eljárás során használt nyomtatványok a nemzetiség anyanyelvén is rendelkezésre álljanak,

c) a közhivatalok, közszolgáltatást végző szervek elnevezését feltüntető táblák feliratait vagy ezek működésére vonatkozó közlemények – a magyar nyelvű szövegezés és írásmód mellett – a nemzetiség anyanyelvén is olvashatóak legyenek,

d) a helység- és utcaneveket megjelölő táblák feliratait a magyar nyelvű szövegezés és írásmód mellett hagyományos nemzetiségi elnevezéssel, ennek hiányában a nemzetiség anyanyelvén is olvashatóak legyenek.

Településenként eltérő megítélésű lehet, hogy megfelelő vagy esetleges túlságosan magas a nemzetiségi törvényben meghatározott húsz, illetve tíz százalékos lakosságárány. Az azonban kijelenthető, hogy a népszámlálási adatok felhasználása összhangban van az Európa Tanács Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartájában foglaltakkal. Ez a nemzetközi egyezmény előírja ugyanis, hogy a regionális vagy kisebbségi nyelv használatának területén az a földrajzi körzet értendő, ahol ez a nyelv olyan számú személy kifejezési eszköze, amely indokolja a Karta által megszabott különböző védelmi és ösztönző intézkedések meghozatalát.

Az alapvető jogok biztosa várhatóan 2013 májusában hozza nyilvánosságra a nemzetiségi nyelvi jogokról készült jelentését. Előzetes megállapításként említhető, hogy a hivatalos érintkezésben használt nyelv ismeretének hiánya miatt feltehetőleg azon települések többségében sem fogják érvényesíteni a nemzetiségi közösségek az ismertetett nyelvi jogukat, ahol ezt a népszámlálási adatok alapján megtehetnék.

2) A második terület, ahol a népszámlálás eredményének jelentősége van, az a nemzetiségi országgyűlési képviselők megválasztása. Ez a kapcsolat bővebb magyarázatra szorul, hiszen az országgyűlési választójogi szabályozás nem utal vissza a népszámlálási adatokra. A választójogi törvényben meghatározott számítási mód alapján a kedvezményes nemzetiségi mandátum megszerzéséhez az összes országos listás szavazat közelítőleg 0,27 százalékát kell elérni. A népszámlálási adatok ismeretében tehát szinte teljes bizonyossággal kijelenthető, hogy erre kellő szervezettséggel is csak a legnagyobb létszámú két-három nemzetiségnek van esélye. A nemzetiségek túlnyomó többségének létszáma akkor sem tenné lehetővé a kedvezményes kvótának megfelelő szavazatszám elérését, ha a választójoggal rendelkező minden tagjuk felvételét kérné a nemzetiségi választói jegyzékbe és a nemzetiségi listára szavazna.

A nemzetiségi és nem nemzetiségi választópolgárok a jogi szabályozás alapján ugyanannyi szavazattal rendelkeznek. Felmerül azonban a kérdés,

hogyan megfelel-e a választójog egyenlőségének a nemzetiségi választópolgárok kizárása a pártlistás szavazásból, ha második szavazatukkal csak a korlátozott képviseleti joggal rendelkező, szavazati joggal nem bíró nemzetiségi szószóoló megbízatását tudják támogatni. Az alapvető jogok biztosa még nem alakította ki álláspontját ebben a kérdésben, egy beadvány alapján jelenleg is vizsgálja a szabályozás Alaptörvénnyel való összhangját.

3) A harmadik terület, ahol a népszámlálás nemzetiségi adatait figyelembe kell venni, a közös önkormányzati hivatal könnyített feltételekkel való létrehozására. A kedvezmény azt jelenti, hogy belügyminiszteri jóváhagyás esetén kétezer fő helyett ezerötven fővel rendelkező, illetve hét helyett öt települési önkormányzat is megalakíthatja a közös hivatalt a népszámlálás során kimutatott településenkénti és nemzetiségenkénti húsz százalékos lakosságárány esetén. Az alapvető jogok biztosa 2013 februárjában elkészült jelentésében felkérte a belügyminisztert, hogy a nemzetiségi települések társulási tapasztalatainak ismeretében vizsgálja meg, szükséges-e kiterjeszteni ezeket a könnyített feltételeket vagy azok jelen formájukban is megfelelően hatályosulnak. A Belügyminisztérium – más érintett tárccákkal együttműködve – kész erre a vizsgálatra, és ezt követően alakítja ki álláspontját a törvényi kedvezmény esetleges bővítéséről.

4) A negyedik terület: a települési nemzetiségi önkormányzati képviselők választása. Ezt akkor lehet kitűzni, ha a településen az adott nemzetiséghez tartozó személyek száma – a legutolsó népszámlálásnak az adott nemzetiséghez tartozásra vonatkozó kérdéseinek összesített adatai szerint – eléri a harminc főt.

Az alapvető jogok biztosa szerint e rendelkezés alkotmányossági aggályokat vetett fel. Az Alkotmánybíróság azonban 41/2012. (XII. 6.) AB határozatában megállapította, hogy az identitás – megfelelő adatvédelmi garanciákkal történő – felvállalása megfelelő eszköz a választásokon tapasztalt diszfunkcionális jelenségek visszaszorítására. A nemzetiségi önkormányzatok létrehozásának a népszámlálási adatokhoz kötése ezért nem sérti az Alaptörvény rendelkezéseit és nemzetközi szerződésbe sem ütközik.

Alig egy hónappal a népszámlálási adatok nyilvánosságra hozatalát követően részletes elemzésre még nem vállalkozhatom, így csak néhány Borsod-Abaúj-Zemplén megyei példán (B-A-Z megye) keresztül szeretném bemutatni, hogy ez a szabályozás valóban alkalmas-e a visszaélések kizárására.

A népszámlálási adatok figyelembevétele azt eredményezi, hogy a B-A-Z megyei, valós román közösséggel nem rendelkező településeken megválasztott öt román önkormányzat nem alakulhat meg ismét 2014-ben. Fennáll azonban a lehetősége annak, hogy például Miskolcon, ahol ebben a ciklusban nem működött román önkormányzat, a nemzetiségi választói jegyzék összeállítása esetén kitűzzék

a választást. Hasonló a helyzet az ukrán nemzetiség esetében, a B-A-Z megyei eddigi hat – vitatott legitimitású – önkormányzatuk helyett egy településen és emellett Miskolcon nyílnak lehetőségek a választás kitűzésére. A B-A-Z megyében működő ruszin nemzetiségi önkormányzatok közül tizenkettő esetében úgy lehet majd kitűzni a választást, hogy az adott településen a korábbi, 2001. évi népszámlálásban senki vagy legfeljebb három fő vallotta magát ruszinnak, 2011-ben azonban a számuk elérte a harmincat.

Áttekintve a nemzetiségi adatokat, az is látható, hogy olyan településeken nem alakulhat majd nemzetiségi önkormányzat, ahol ténylegesen és jelentős számban élnek az érintett közösség tagjai. Borsodban ez jellemzően a romák által lakott településeken fordul elő (mint például Arnót, Hejőkeresztúr, Hernádszentandrás) míg más megyékben a román vagy a szlovák közösségek nem választhatnak majd nemzetiségi önkormányzatot.

Abban az esetben, ha a nemzetiségi adatok részletes elemzését követően igazolást nyer, hogy tömegesen esnek el a valós nemzetiségi közösségek a települési szintű képviselet lehetőségétől, akkor ez – amint erre az Alkotmánybíróság is utalt hivatkozott határozatában – szükségessé teszi a nemzetiségi önkormányzati választások szabályozásának korrekcióját.

5) A települési és területi nemzetiségi önkormányzatok finanszírozási rendszere egy 2014. január 1-jén hatályba lépő jogszabályváltozás következtében alapjaiban változik meg. A nemzetiségi célú előirányzatokból nyújtott támogatások feltételrendszeréről és elszámolásának rendjéről 428/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet a helyi nemzetiségi önkormányzatok működési támogatásának összegét a népszámlálási adatokhoz köti.

A nemzetiségi önkormányzatok differenciált támogatásával elvi szinten egyet lehet érteni, mert – megfelelő szabályozás mellett – ez lehet a biztosítéka annak, hogy „ne érje meg” valós képviseleti munkát nem végző testületeket létrehozni pusztán pénzügyi megfontolásokból.

Tény azonban, hogy főleg egyes kistélepleken a népszámlálásakor még mindig lényegesen kevesebben vallották meg az identitásukat, kulturális kötődésüket, mint ami a nemzetiség valós jelenléte alapján várható lenne. Ezzel szemben egyes nagyvárosokban és fővárosi kerületekben a népszámlálási adatok szerint viszonylag nagy létszámban élnek nemzetiségiek, miközben ennek tényszerűségét gyakran maguk az érintett országos nemzetiségi önkormányzatok is megkérdőjelezzik.

Ezt jól érzékelteti az a példa, hogy ha a 2010-ben megalakult, majd a ciklus közben megszűnt – vitatott legitimitású – győri román nemzetiségi önkormányzatot újraválasztják, akkor az új szabályozás alapján nagyobb összegű működési támogatásra lenne jogosult, mint a valós közösségekre épülő egyes kistélepleési nemzetiségi önkormányzatok.

A támogatásokról szóló kormányrendelet még ebben a ciklusban felülvizsgálatra szorul, mert két támogatási kategória határát négy-, illetve harminc fő alatti – a népszámlálási adatokkal alátámasztott – nemzetiségi lakosság számnál húzza meg, miközben az új választójogi szabályozás alapján ilyen létszám esetén 2014-ben létre sem jöhet a települési nemzetiségi önkormányzat. Ez a felülvizsgálat alkalmat adhat arra, hogy a jogalkotó koncepcionálisan is át gondolja ezt a szabályozást.

Összegezve tehát az előzőeket, úgy vélem, hogy a népszámlálási adatok felhasználása elősegítheti egyes nemzetiségi jogok érvényesülését, illetve a korábban tapasztalt visszasságok megelőzését, megszüntetését. Nem lehet azonban figyelmen kívül hagyni, hogy a népszámlálási adatok nem tekinthetők a nemzetiségi lakosság pontos leképezésének, hiszen szen-

zitiv adatokról szóló önkéntes nyilatkozatokon alapulnak. Abban az esetben, ha a tapasztalati tények ellentmondanak a népszámlálási adatoknak, akkor a jogi szabályozásnak biztosítania kell a valós helyzetnek megfelelő jogalkalmazás lehetőségét.

Péteri Attila, az Országos Választási Iroda jogi tanácsadója

A nemzetiségi önkormányzati választások módja és lebonyolítása

Hölgyeim és Uraim! Az a megtisztelő feladat ért, hogy a nemzetiségi önkormányzati választásokról ejtsek néhány szót, ami nem túl egyszerű feladat, hisz még másfél év van 2014 októberéig. Igaz ugyan, hogy a Nemzetiségi Törvény tartalmazza a választás anyagi jogi szabályait s a választási eljárási törvényt is elfogadta az országgyűlés, így az május 3-án hatályba is lépett. A nemzetiségi választások jogi háttere azonban még nem alakult ki teljesen, hiszen egyrészt a választási eljárási törvényt kell még majd módosítani a nemzetiségi választási eljárás tekintetében, másrészt a miniszeri rendeletek sincsenek még sehol. Én tehát most vázaltszerűen tudok végigmenni a jelenlegi helyzetet ismertetve.

A 2011-es népszámlálás egyik legfontosabb közjogi hatása az lesz, hogy eldőlt: 2014-ben és 2019-ben hol lehet majd települési önkormányzati választást tartani. Az első feladat, hogy a nemzetiségi név-

jegyzékbe felvetessék magukat mindazok, akik úgy gondolják, hogy vállalják a részvételt a nemzetiségi választásokon. Ez a most hatályba lépett törvény szerint a jövő év, tehát 2014. január 1-jétől indul, akkortól lehet majd benyújtani a jegyzőhöz a kérelmet, a nemzetiségi névjegyzékbe vételhez. Mindenki, aki az önkormányzati választáson választójoggal rendelkezik, tehát akár magyar, akár nem magyar állampolgár, de letelepedett, bevándorolt, vagy menekültként él Magyarországon, és nincsen kizárva a választójogból, kérheti majd azt, hogy vegyék fel a nemzetiségi névjegyzékbe. *Egy személy csak egy nemzetiségi névjegyzékbe jelentkezhet be.* Fontos, hogy ez a nemzetiségi névjegyzék, ugyanúgy, mint a központi névjegyzék többi eleme, már nem egy választásra szól. Aki most feljelentkezik rá, amíg meg nem hal, vagy amíg el nem veszíti a választójogát, vagy amíg nem kéri a törlését, nemzetiségiként benne marad

ebben a névjegyzékben. Ez tehát egy egyszeri eljárás, és utána a többség megszabadul ettől az adminisztratív teherrel.

A regisztrációt lehet személyesen a jegyzőnél, elektronikusan az ügyfélkapun, vagy írásban a jegyzőnél intézni, de akár a Nemzeti Választási Iroda honlapján is megtehető. A regisztráció anynyiból áll, hogy meg kell adni a választópolgárnak néhány személyes adatát és nyilatkozni kell arról, hogy valamelyik nemzetiséghez tartozik. Ezzel őt nemzetiségiként fogjuk majd regisztrálni. Ennek alapján részt vehet majd az önkormányzati és a nemzetiségi önkormányzati választásokon. Hogy valaki az országgyűlési választáson is nemzetiségiként vehessen részt, és a nemzetiségi listára szavazhasson, ahhoz ezen a nyilatkozaton belül még egy rubrikát be kell ikszelnie, vagyis azt, hogy az országgyűlési választáson is nemzetiségiként tart-suk őt számon. Ennek az az értelme, hogy aki már az önkormányzati választásra beregisztrálta magát nemzetiségiként, ne kelljen az országgyűlésire újra regisztrálnia. Vagyis, hogy a nemzetiségi listára szavazhasson majd kizárólag, és a pártlistára nem. Így tehát a kettőt egymástól függetlenül döntheti el: az önkormányzati, illetve az országgyűlési választáson hogyan akar majd szavazni.

A választások kitűzése a következő fontos mozzanat. A Nemzeti Választási Bizottság a mostani népszámlálás adatai alapján már jó előre tudni fogja, hogy mely településeken kell kitűznie a nemzetiségi önkormányzati választást. Erre természetesen csak akkor kerül majd sor, amikor a köztársasági elnök kitűzte a helyi önkormányzati és polgármesteri választást, hiszen ugyanazon a napon kerül sorra ez a két esemény. Itt is van egy fontos változás, hogy most már nem 4, hanem 5 évenként lesznek az önkormányzati választások, és ebből következik, hogy a nemzetiségi önkormányzati választásokra is 5 évenként kerül majd sor. Ahol a népszámlálás adatai alapján a 30 főt eléri a nemzetiségi lakosok száma, azokon a településeken kell kitűznie a települési nemzetiségi választást. Amelyik megyében van legalább 10 ilyen település, ott lesznek megyei választások, országos választás pedig mind a 13 nemzetiség tekintetében – függetlenül attól, hogy a népszámláláson hányan nyilatkoztak úgy, hogy az adott nemzetiséghez tartoznak – mindenképpen lesz. Amikor a választási bizottság kitűzi a választást, akkor egyúttal azt is megállapítja, hogy melyik településen hány tagú lesz majd a testület. Ahol a nemzetiségi névjegyzékben a kitűzés napján legalább 100-an vannak, ott háromtagú, ahol száznál többen, ott pedig négytagú lesz majd a testület. Ugyancsak ezen a napon állapítja meg majd a Nemzeti Választási Bizottság azt, hogy az országos önkormányzat testülete hány főből fog állni, valamint azt is, hogy az egyes településeken hány ajánlást kell összegyűjtenie annak, aki jelöltként akar indulni.

Az a szervezet állíthat jelöltet, amely nemzetiségi jelölő szervezet, tehát az alapszabályában vállalja valamely nemzetiség képviselőjét. Más előírás nin-

csen, azon kívül, hogy párt továbbra sem lehet jelölő szervezet. Csak civil szervezet lehet az. *Az ajánlás másképp fog folyni, mint eddig. Nem küldünk minden polgárnak ajánlószelvényt, hanem ívet lehet majd kérni a helyi választási irodában. A nemzetiségi szervezet képviselője bemegy a jegyzőhöz, megmondja azt, hogy személy szerint ő kiket akar majd jelöltként állítani a választáson, és minden egyes ilyen jelölt nevére kiállítva megkap majd egy, vagy akár több ajánlóívet. Ezeket kell jelöltként külön-külön összegyűjteni az ajánlásokat.* Egy választópolgár – szemben az országgyűlési választásokkal – az önkormányzati és a nemzetiségi választáson is csak egy jelöltet ajánlhat. A kisebb településeken tehát, ahol háromtagú lehet a testület, ott legalább 3 jelöltnek kell lenni ahhoz, hogy alakulhasson önkormányzat. Ehhez pedig az szükséges, hogy legalább ötször három, tehát 15 választópolgár legyen a névjegyzékben a településen.

A jelöltet a szavazást megelőző 34. napig lehet majd bejelenteni az összegyűjtött aláírásokkal a helyi választási irodánál. A megyei választáson szintén ajánlást kell gyűjteni a listaállításához. Itt két feltétel is van, hogy melyik szervezet állíthat a megyei választáson listát. Az egyik feltétel az, hogy a megyében lévő települések legalább 10%-ában kell, hogy rendelkezzen általa állított jelölttel, és emellett még a választópolgárok 2%-ától is ajánlást kell összegyűjteni. Ugyanilyen feltétel van az országos lista állítására is az országos választáson. *Annak, aki jelöltként indul a választáson, nyilatkozni kell, hogy vállalja a nemzetiség képviselőjét, hogy beszéli a közösség nyelvét, ismeri a hagyományait, a kultúráját, és ezen kívül kell egy olyan nyilatkozatot is tennie, hogy a megelőző 10 évben más nemzetiségi önkormányzat választásán nem volt jelölt.* Ezeknek a nyilatkozatoknak a tartalmát a választási szervek nem vizsgálják. Felmerült legutóbb, hogy ezt a 10 éves moratóriumot ne csak egy nyilatkozat tartalmazza, hanem a választási szervek ellenőrizzék is. Legyen a jelöltként indulás feltétele az, hogy tényleg csak az indulhat nemzetiségi önkormányzati választáson, aki más nemzetiség jelöltje nem volt korábban. A jogalkotás során kiderül majd, hogy ennek a kezdeményezésnek sikerül-e teret adni.

A jelöltállítás és a listaállítás után a normál választási eljárás része az, hogy delegálni lehet a választási bizottságokba. A nemzetiségi választásokon eddig sem, és a most elfogadott választási eljárási törvény szerint ezután sem lehet delegáltakat állítani. Eljön a szavazás napja, azon a településen, ahol kitűzték a nemzetiségnek a települési önkormányzati választását, egy külön szavazókört hozd majd létre a jegyző. Ebben a szavazókörben minden olyan nemzetiség tagjai leadhatják a szavazatukat, amely nemzetiség azon a településen választást tart. Tehát mondjuk ez a fővárosi kerületekben alapvetően 12 vagy 13, hiszen majdnem minden nemzetiségnek lehet nemzetiségi önkormányzati választása. A választópolgár ebben a külön szavazókörben szavazhat. Az az ő választásától függ, hogy melyik telepü-

lésen szavaz, illetve ez nyilván csak azok esetében igaz, akik a lakóhelyük mellett rendelkeznek egy bejelentett tartózkodási hellyel is. Ugyanúgy, mint a nagy önkormányzati választáson, ők eldönthetik, hogy a lakóhelyükön, vagy a bejelentett tartózkodási helyükön kívánnak-e majd szavazni. A tartózkodási hely bejelentésének még a választás kitűzését megelőzően kell megtörténnie. Ahol egy nemzetiség települési választást tart, ott ebben a külön szavazókörben lehet szavazni a megyei és az országos listákra is. *Egy időben kerül sor mind a háromszintű nemzetiségi önkormányzat megválasztására.*

Sok településen előfordul azonban, hogy nincsen települési nemzetiségi önkormányzati választás, hiszen csak egy-kettő, vagy 29 polgár vallotta magát a nemzetiséghez tartozónak a népszámláláson. Ezen a településen is természetesen bárki, aki egy adott nemzetiséghez tartozik, kérheti a névjegyzékbe vételét, és nekik joguk lesz arra, hogy a megyei és az országos önkormányzati választáson szavazzanak. Mivel azonban náluk helyi választás nincs, szavazókör sincs, ezért ők a szavazati jogukat levélben gyakorolhatják. Megkapják majd a szavazólapokat, azokat kitöltik, kitöltenek egy nyomtatványt, amelyen a személyes adataik vannak, melyek alapján majd azonosítani lehet őket, majd feladják ezt a levelet a Megyei Választási Bizottság címére. Itt is felmerült egy olyan kezdeményezés, hogy helyben is le lehessen adni ezeket a leveleket, ne kelljen postán elküldeni. Ezen is gondolkodunk, hogy a helyi polgármesteri hivatalban, vagy ahol van ilyen kijelölt külön szavazókör a településen, ott ebben a szavazókörben is le lehessen adni, és aztán ezeket majd a választási szervek továbbítják a megyéhez. De hangsúlyozom, ez is csak egy elképzelés egyelőre. *A települési választáson, ugyanúgy, mint eddig, azok kapják a mandátumot, akik a legtöbb szavazatot szerzik, tehát ahol 3 tagú a testület, ott a három legtöbb szavazatot elérő jelöltből lesz majd a képviselő, és a választópolgárok a szavazás szerint, ugyanúgy, mint eddig, annyi jelöltre szavazhatnak, ahány tagú lesz a képviselőtestület. Tehát 3 vagy 4 jelöltre.*

Körülbelül ezek a nemzetiségi önkormányzati választás legfontosabb szabályai, én még azonban szeretnék kitérni a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választására, hiszen itt is lehetőség van arra, hogy jelöltet állítsanak a nemzetiségek. Ennek az a feltétele, hogy valaki nemzetiségi jelöltként indulhasson a választáson, azaz hogy egy nemzetiségi szervezet állítsa őt jelöltként. *Függetlenek és pártjelöltek, vagy nem nemzetiségi szervezet jelöltjei nem lehetnek nemzetiségi jelöltek.* Itt feltétel továbbá az is, hogy a nemzetiség névjegyzékében szerepeljen a jelölt. Magyar állampolgárnak kell lennie, tehát ez egy eltérés a nemzetiségi önkormányzati választástól. És itt is érvényes az, hogy vállalnia kell a képviselőt, a

hagyományt, kultúrát ismerni kell, nyelvet beszélni kell, és a megelőző két választáson nem indulhatott más nemzetiség jelöltként.

Az önkormányzati választáson kedvezményes mandátumhoz juthatnak a nemzetiségi jelöltek. Az első körben ők ugyanúgy versenyeznek, mint a többi jelölt, és akkor a fő szabály szerint vagy kapnak mandátumot, vagy nem. De ha egy nemzetiség egyetlen jelöltje sem szerez képviselői mandátumot, és polgármesterré sem olyat választanak, aki nemzetiségi jelölt, akkor a kedvezményes mandátumhoz juthatnak. Tízezernél kevesebb lakosú településen, a kislistás választás szabályai szerint, amelyik nemzetiségi jelölt eléri a háromnegyedét annak a szavazatnak, amelyikkel még az utolsó nem nemzetiségi bekerült a testületbe, az egy kedvezményes mandátumot kaphat. Ez a régebbi szabályokhoz képest szigorítás, mert ott ötven százalék kellett, most pedig hetvenöt. A tízezer feletti településeken, ahol másféle választási rendszer van, ott egyéni választókerületek és kompenzációs listák vannak. Aki egyéni indul nemzetiségi jelöltként, automatikusan egy kompenzációs listára kerül, és onnan szerezhet mandátumot. Az egyéni győztes képviselők szavazatai átlagának a kétharmadát kell elérniük ezeknek a jelölteknek.

Ezeknek a kedvezményes mandátumoknak azonban van még egy további feltétele: a kistelepüléseken csak akkor jöhet szóba ilyen kedvezményes mandátum, hogyha a településen névjegyzékben lévő összes választópolgár több mint fele a nemzetiséghez tartozónak regisztrált. És ugyanígy a nagy településeken is van egy szigorú és szinte teljesíthetetlen feltétel, hogy csak akkor kaphatnak kedvezményes mandátumot, hogy ha az összes választópolgárnak legalább a negyede az adott nemzetiséghez tartozóként szerepel a névjegyzékben. Akkor is lehet nemzetiségi önkormányzatot létrehozni, ha nincs meg a népszámlálás szerinti 30 fő. *Visszajött egy régi jogintézmény az átalakult nemzetiségi önkormányzat révén.* Ha a települési önkormányzati választáson a nemzetiségi jelöltek többségben vannak a testületben, és ugyanakkor a szavazás napján a település összes választópolgárának több mint a fele az adott nemzetiségként volt regisztrálva, akkor létrehozhatnak átalakulással tulajdonképpen önkormányzatot, és akkor a helyi önkormányzat nem csak az önkormányzati törvényben biztosított jogait gyakorolja és feladatait látja el, hanem a nemzetiségi törvényben foglalt, a nemzetiségi önkormányzat számára megállapított feladatokat is. Ez a lehetőség a fővárosban nem áll rendelkezésre, de minden egyéb településen elvileg igen. Létre lehet hozni így is nemzetiségi önkormányzatot.

Ennyit szerettem volna előljáróban elmondani. Köszönöm szépen!

A résztvevők hozzászólásai

Muszev Dancso elnök,
Bolgár Országos
Önkormányzat

A fő számok tekintetében – az idő rövidege miatt – a korosztályokra, a gazdasági aktivitásra, szakképesítésre, végzettségre és a 0-tól 14-ig éves korra vonatkozó korosztályi adatokat még nem vizsgáltuk meg. Ha a többi adatot nézzük, akkor a nemzetiségi kérdésnél valóban van egy komoly növekedés: 2001-ben 1358-an vallották magukat bolgárnak, 2011-ben pedig 3556-an. A mi álláspontunk az, hogy nem növekedés következett be, hanem most került valós helyére ez az adat, hiszen az elmúlt tíz évben mindig következetesen azt kommunikáltam, hogy a Bolgár Országos Önkormányzat saját adatbázisában 1500 családot tart nyilván, akikhez eljuttatja a bolgár újságot és a meghívókat a rendezvényeinkre. 3500-4000 polgárról tudunk, akikkel aktív kapcsolatban állunk.

És most megjelent az összesített, generált létszámadat is: 6272, a tíz évvel korábbi 2300 volt, amiről mi sem tudtunk. Ebben is van eszerint egy óriási növekedés. *Nálunk tehát ez a 3500-4000 fő, ez a mi mostani aktív bolgár közösségünk.*

A kérdés inkább az, hogy mi történt 2001-ben? Akkor egy valótlan, egy pontatlan adat került rögzítésre? Tudni kell, hogy most nagyon nagy jelentősége volt annak, hogy ki vallotta magát nemzetiséginek. Minden közösség kampányolt. Mi is ezt tettük, hiszen ehhez az adatsorhoz adminisztratív következményeket telepített a jogalkotó, mind a választások, mind a finanszírozás tekintetében. A közösség így aktívabb lett, hiszen ezen múlhat az óvoda finanszírozása, a tankönyvek kiadása, az újságunk megjelenése. Éreztünk egy szorítást és a közösség összezárt. Valószínűleg ennek lehet az eredménye, hogy sokkal többen vallották meg az identitásukat. A másik, hogy a KSH és a főosztály (EMMI) részéről végig kaptunk segítséget, hogy sokkal nagyobb kampány folyt a közmédiában, a rendezvényeken, eljutott minden polgárhoz, minden magyarországi lakoshoz, hogy miért fontos a népszámlálás. A bolgár közösség szempontjából biztos, hogy nagyon nagy jelentősége van annak is, hogy Bulgária, mint anyaország igen mobil lakossággal rendelkezik, mintegy másfél-kétmillió bolgár él a határokon túl, akik az elmúlt 10-15 évben hagyták el Bulgáriát. Magyarországon is van új bolgár emigráció. Ha csak a

saját óvodai csoportunkban, a nyelvoktató iskolában és a táncsoportokban nézzük az összetételt és a létszámot, szerintem az arány fele-fele. Valószínűleg ez is hozzájárult ahhoz, hogy főleg olyan településeken – és itt párat meg is említenék – mint Győr vagy Szombathely, ahol régi kertész dinasztiákról nem beszélhetünk, nem tudunk, megjelentek a bolgárok. Győrött nincsenek bolgár sportolók sem, de ott az autógyárak jelentenek húzóerőt. Tudunk olyan bolgár szakemberekről, akik itt tartózkodnak.

Az elmúlt tíz évben a mi munkánk, a mindenkori kormányzatét, és a KSH támogató reklámjának eredményét mutatja az a sok település, ahol most valószínűleg második-harmadik generációs bolgárkertész családok leszármazói vallották meg az identitásukat. Más okot nem tudunk: a semmiből merült fel Hódmezővásárhely, ahol kettő híján akár önkormányzatot is lehetne választani, 28-an vallották magukat bolgárnak. Székesfehérvár: ott talán lehetnek kertészek, ott lehet is önkormányzati választást kezdeményezni. Hajdúhadház 35 fő, Eger (26), Kaposvár és Tiszasüly (29-29), ott nem lesz, de ott kertészekről nem is tudunk. Szentendre: 33, Békéscsaba: 30. Tehát itt tudunk majd önkormányzati választást kezdeményezni ugyanígy Szolnokon és Nyíregyházán is. Szerintem helyére került így a közösség megítélése, mert a középmezőnyben foglalunk helyet.

Budapesten minden kerületben alakulhat bolgár önkormányzat. Most 2770-en vallották magukat a bolgár nemzetiséghez tartozónak csak a fővárosban, Pest megyében pedig 1100-an. Ez tehát arányaiban nagyon sok. Eddig is komoly gondokat okozott a koordinálás, hogy ne húzzon szét a közösség. Ami változás és jelentős változás Pest megyében, hogy Lórén és Ráckeve nem lesz bolgár önkormányzat. Szentendrén viszont lehet, de így sem lesz 10 település Pest megyében, tehát nem lesz Pest megyei bolgár önkormányzatunk. Lórén, Ráckeve az annyiból is érdekes, hogy bár ezek szerb települések, de több évszázados bolgár közösség is lakja, csak a szerbek hatása miatt, elszerbesedtek. Ezt nagyon sajnálom, mert ott valós bolgár közösségek élnek. Nálunk, bolgároknál lesz tehát öt új önkormányzat, van nyolc olyan új település, ahol lehet. Az persze kérdés, hogy valóban lesz-e? Főleg Győrött, Szombathelyen, Békéscsabán és Nyíregyházán.

A számok tükrében az országgyűlési választásokkal kapcsolatosan nem szeretném ismételni a kollégáimat. Mindenki a saját létszámához viszonyítottan ítéli meg, s mi tudtuk, hogy ebben a rendszerben esélytelenek leszünk. Ezt tudomásul vesszük. A szószólói mandátumot pedig még a jogalkotóval végig kell gondolnunk: érdemes-e belevinni választóinkat egy listaállítási procedúrába? Köszönöm a figyelmet!

Sianos Tamás
elnökhelyettes,
Országos Görög
Önkormányzat

Jó napot kívánok mindenkinek! Ahogy ígértem, én rövid leszek. A statisztikai számok nem jelentenek semmit, ha szövegesen nincsenek értékelve. Önök tudják, ezt most elmondták, hogy a számok mögött mi van. A statisztikatanárom azt mondta, ha egy leltár egy az egyben stimmel, akkor valakit azonnal be kell vinni a Markóba. Mert olyan nincs, hogy a leltár stimmeljen... A Görög Országos Önkormányzatnak havonként jelenik meg a folyóirata, amely 1500-1600 címre jut el. A népszámlálás adatai azt mutatják, hogy mintegy 4650 görög ember él Magyarországon: Budapesten 2300-an vagyunk, 2300-a pedig vidéken. Sajnos Szentendrét mindössze két ember miatt elvesztettük, összesen 28-an lettünk ott, pedig sokkal többen vagyunk! Budapesten a X., illetve a XX. és a XXIII. kerületben sem tudunk majd önkormányzatot állítani, de ugyanakkor Debrecenben és Dunaújvárosban igen. Így tulajdonképpen 34 görög nemzeti önkormányzat tud megalakulni 2014-ben.

Beloianisz települést mindnyájan ismerik, az egyetlen görög falu Magyarországon. Furcsa helyzetben vagyunk, mert ott politikai kérdések kezdenek kialakulni. Most nem kívánom ezt részletezni. Igen kényes a kérdés, miért Beloianisz a neve, miért vannak Beloianisz utcák és így tovább? Ott összesen 300 fő vallotta magát görögnek, nagyon szépen működik a Görög Nemzeti Önkormányzat. Az iskolát az országos önkormányzat átvette, mert úgy gondoltuk, mentsük meg az intézményt és a görög nemzeti önkormányzatot, amely szintén eredményesen működik. Nálunk is van azért „kakukktojás”, görög katolikusok lehetnek. Tiszaszőlősen 65-en görögnek vallották magukat, de mi eddig nem tudtunk róluk.

Mi, görögök, nagy patrióták vagyunk, de nagyon szeretjük a magyar népet, hiszen befogadott minket. Nem is kívánok most többet mondani, sok minden elhangzott már, amivel egyetértek, és kívánom, hogy a jövőben is közösen dolgozzunk tovább. Köszönöm szépen!

Hepp Mihály elnök,
Országos Horvát
Önkormányzat

Egy dolgról nem beszélt még itt senki, viszont el kell mondani a tisztség kedvéért, hogy a népszámlálás előkészítésében a Nemzeti Önkormányzatok Országos Szövetsége a KSH-tól maximális támogatást kapott, Heinek Ottót delegáltuk kapcsolattartónak. Köszönetet mondok az együttműködésért. Néha vitatkoztunk arról, hogy egyáltalán feltegyük-e a kérdést Magyarországon a népszámlálás során, mármint vannak-e nemzetiségek? Itt kezdődött. Ez meg is oldódott. Vannak. Fontos volt, hogy ki hogyan készült fel. Én azt hiszem, hogy csatlakozhatok az előttem szóló kollégához abban, hogy minden nemzeti önkormányzat megpróbálta a legkülönbözőbb módon az embereket arra buzdítani, hogy vallják be akár a nyelvi kötődésüket vagy a nemzeti önkormányzatukat és azt hiszem, hogy aránylag szép eredmények születtek.

A magyarországi horvátság tekintetében elmondható, hogy nálunk az anyanyelv tekintetében csökkenés mutatható ki. Amikor megkérdezték, hogy örülök-e, hogy többen vagyunk tizen..., nem tudom hány ezerrel, azt feleltem: jobban szeretném, ha sokkal kevesebben volnánk, de mindenki az anyanyelvét vallotta volna meg. Főleg a fiataloknál érvényes ez. Ha a fiatal azt mondja, hogy az apám, meg az anyám nem merték bevallani – ezelőtt tíz évvel – én viszont már egyetemista, főiskolás, diplomás vagyok, juszt is bevallom azt, hogy horvát származású vagyok, ez a jó. Valószínű vannak köztünk ilyenek is, és azt hiszem, erről lenne jó beszélni. Kérjük majd a szakemberek segítségét, hogy ez kiderüljön. Mert csak így van jövőnk.

Ami a leglényegesebb dolog, hogy 2014-ben, a választásokon lesz a pudíng próbája: hányan regisztrálnak a szavazólistákra és hányan mennek el szavazni? Azt szeretném, hogyha ez a szám a kétszerese volna a népszámlálási adatoknak. De ha annyi lesz, amennyi most van, akkor is már nyertünk. Köszönöm szépen!

Csúcs Lászlóné elnök,
Országos Lengyel
Önkormányzat

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Örülök is és nem is annak, hogy a magyarországi lengyelség hivatalosan nyilvántartott lélekszáma 36%-kal növekedett az előző népszámlálás óta. 7001 főt állapítottak meg, de szerintem kétszer ennyi él Magyarországon, s ezt be is lehetett volna bizonyítani, ha a saját kampányunkat hamarabb kezdtük volna el és kaptunk volna hozzá támogatást.

A kampányunk során minden lehetőséget felhasználunk a felvilágosításra (honlap, írott sajtó, rádió), körlevelet küldtünk a lengyel önkormányzatoknak és civil szervezeteknek. Kéréssel fordultunk a polgármesterekhez, hogy a helyi sajtóban tegyék közzé felhívásunkat.

Nagy segítségünkre volt a Lengyel Köztársaság budapesti nagykövetsége, amely minden itt regisztrált lengyel címére megküldte a felhívásunkat. A központilag megszervezett „Sokszínű Magyarország” kampány nekünk semmit sem segített, ugyanakkor nagyon sokba került. Jobb lett volna, ha az arra szánt pénzt az országos önkormányzatok kapták volna meg.

Nagyon fontosnak tartom, hogy az elkövetkező nemzetiségi választások előkészítő kampányához megkapjuk majd a kellő anyagi támogatást. Ez különösen fontos, hiszen nemcsak ott kell kampányolni, ahol várhatólag kiírják a lengyel nemzetiségi választást. A felhívásnak el kell jutnia minden, magát lengyelnek valló honfitársunkhoz is. Köszönöm a figyelmüket!

Schubert Olívia
hivatalvezető,
Magyarországi Németek
Országos Önkormányzata

Köszöntök Mindenkit! Heinek Ottó elnök úr pont egy ingatlan-átvételi tárgyaláson van, ezért elég spontán jött a váltás és engem kért fel a hozzászólásra. Inkább reflektálni szeretnék egy-egy témára. Bizonyos aggályokat már hallottunk, úgy a népszámlálási adatok felhasználásával, mint a KSH sta-

tisztikájával kapcsolatban is, amelyeket mi is ugyanúgy osztunk. Ami eredmény 2011-ben megszületett a hazai németiség körében, az számunkra nagyon örvendetes. Ugyanakkor azt is végig kell gondolni, hogy ez az eredmény egy nagyon-nagyon hosszú folyamatnak a vége, hiszen az 1941-es népszámlálás óta németnek vallani magát bárkinek is Magyarországon, nem volt éppenséggel könnyű. Innen kezdve számunkra már a tíz évvel ezelőtti, a 2001-es népszámlálási adatok is nagyon kellemes meglepetést okoztak. A mostaniak meg aztán végképp. Nagy részben ez saját munkánk és a saját kampányunk eredménye.

Hogy a kampány az miből állt? Több területből tevődött össze. Egyrészt az országos önkormányzatnak volt egy egyértelmű stratégiája, hogy mit képvisel, és hogy a helyi önkormányzatok is ezt képviseljék. Ezt nyomtatékosítottuk azzal, hogy készítettünk több mint 40 000 szórólapot, amelyeket szétszórtunk a településeken. Mintegy 2000 autómaticát nyomtattunk, melyek közül nagyon sok a mai napig az autókon látható, és kiderült, hogy ez nagyon innovatívnak bizonyult. Sok pozitív visszajelzés érkezett ezzel kapcsolatban. Szerveztünk egy kampánykörutat is, Heinek Ottó elnök úr és a többi munkatársunk részvételével szinte az egész országot bejártuk, és mindenütt a legszélesebb körben hívtuk fel a figyelmet a népszámlálási adatok jelentőségére.

Amit még nagyon fontosnak tartok, az a számlálóbiztosok száma, és a mi saját közösségünkől kikerült számlálóbiztosaink munkája. Még csak egy első pillantást vetettünk a helyi települési adatokra, de azért abból máris kiderül, hogy ahol a saját számlálóbiztosaink aktívak voltak, ott sokkal magasabbak a számok. Pont a nemzetiség tekintetében két kérdés is volt. Több helyről kaptuk azt a visszajelzést, hogy az első kérdés esetében, amikor elsődlegesen nemzetiséginek vallja magát valaki, nagyon sokan – ahol nem a mi számlálóbiztosaink kérdeztek – az állampolgárságot értették a kérdésen, és egyből a magyart jelölték be, és csak a második helyen azt, hogy német. Ez megállapítás, tapasztalat a részünkről.

Örvendetes, hogy nálunk az anyanyelvet beszélők száma is növekedett. Mi ezt arra a munkára is visszavezetjük, amit az elmúlt 10-12 évben folytattak az önkormányzatok, és többek között a Pedagógiai és Kutatási Intézeteink, s alapvetően közrejátszott a kulturális autonómia kiszélesítése is. Úgy gondoljuk tehát, hogy ezért a saját intézményhálózaton keresztül sokkal, de sokkal erősebben tudtuk átadni a nyelvet, illetve megerősíteni az identitást. Ez arra készítet minket, hogy a jövőben még inkább szélessük és stabilizáljuk ezt a hálózatot s lehetőség szerint még több intézményt vegyünk át működtetésre.

A nagy kérdés most már az, hogy a jövő évben a népszámlálási adatok birtokában hogyan alakul közösségünk támogatása és helyzete. Ez számunkra még nem világos. Ennyit szerettem volna mondani, és átadom a szót a többieknek.

Kreszta Traján elnök,
Országos Román
Önkormányzat

Engedjék meg, hogy nagyon nagy tisztelettel köszöntsem Önöket az Országos Román Önkormányzat nevében. Hagyományosan három megyében, Békésben, Csongrádban és Hajdú-Biharban élnek őshonos románok. Templomaik, nemzetiségi önkormányzataik vannak, és tartalmas kulturális életük... hadd ne soroljam, ez tény és való. Akad olyan településünk Hajdú-Bihar megyében, ahol például az adatok alapján 29 fő vallotta meg a románságát. Hát ott nem lesz nemzetiségi önkormányzat. Van ilyen Csongrád megyében is, Nagylakon, ahol három ciklusban volt nemzetiségi önkormányzat, ezt nagyon sajnáljuk. De más nagyon fájó pontok is akadnak, például a legkisebb Hajdú-Bihar megyei településen, ahol egyetlen egy román műemlék, egy védett templomunk van, ott hárman vallották magukat románnak. Ott az a gyönyörű, csodálatos, fakazettás templom, de sajnos a lakosság elvándorlása miatt ez így alakult. Békés megyéből szintén nagyon sokan elvándorolnak, és nyilvánvaló, hogy az elvándorlás nem csak a magyarországi román lakosságra jellemző, hanem az egész megye lakosságát érinti.

A másik kardinális kérdés: 35 641 fő vallotta magát Magyarországon románnak! Ugye, mindenki tudja, hogy mit jelent a főváros és vonzaskörzete? Ha ennek a régióknak a mutatóit veszem alapul, akkor Pest megyében 54 olyan település van, ahol 2014-ben, elvileg román nemzetiségi önkormányzatot lehet majd létrehozni. Azért ez döbbenetesen nagy szám, ha hozzávesszük azt is, hogy Budapesten is mind a huszonthárom kerületben lehet nemzetiségi önkormányzatot kezdeményezni. Ez a nem várt adat igen nagy mértékben befolyásolhatja a 2014-es választásokat. Vannak azonban ennél furcsább adatok is. Magyarországon szinte nincs olyan megye, ahol ne lehetne létrehozni 3-4-5 vagy 10 önkormányzatot. Nem akarom most mindet felsorolni, de Bács-Kiskun megyében például 13-ra van lehetőség, Hajdú-Bihar megyében 15-re, Győr-Sopron megyében 4-re, Jász-Kiskun-Szolnok megyében szintén 4-re, de alakulhatnak Komárom-Esztergomban, Nógrád megyében, s szinte mindenhol: Szabolcsban, Veszprémben és Zalában is.

Régebben azt mondtam, hogy a fővárosban ez egy nagyon furcsa helyzet, és kardoskodtam amellett, hogy egy város, egy önkormányzat. Hát ezt nem sikerült elérni, viszont ha most egy kicsit kibontom a statisztikai adatokat, akkor el kell mondani nagyon őszintén, a fővárosban több mint 8600 fő vallotta magát románnak. Egyetlen kerületben van száz alatt

a románok száma, és vannak olyan kerületek, ahol ötszáz, négyszáz, hatszáz is vannak! Hát ez egy furcsa helyzet és nagyon érdekes. Ha abból indulunk ki, hogy Békés megyében élt 6000 néhány száz román, és a fővárosban élt 8600, akkor bizony el lehet azon gondolkodni, hogy tulajdonképpen hogyan is állunk ebben a kérdésben?

Ami nyilvánvaló meglepetés számunkra, hogy miután Magyarország is, és Románia is bejutott az Európai Unióba, azóta felgyorsult néhány folyamat, ami főleg a határ menti településeket érinti. Nagyon sok román telepedett le a határ menti megyékben. Kezddhetem Battonyával, mert én is ott lakom, ismerem a települést. Ott körülbelül 350 család vett lakóingatlant. Arad Battonyától 25 kilométer. De ott csak 505-en vallották magukat románnak. Nyilvánvaló, hogy ez is egy nagyon érdekes és elgondolkodtató adat.

Ami természetesen nagyon fontos, a jelenlegi számok alapján, hogy 182 települési, kerületi önkormányzatot lehet majd 2014-ben létrehozni. Ha a jelenlegi hetvenhez viszonyítom, akkor ez óriási növekedés! Viszont a hetven is sok volt. Most akkor érdemes elgondolkodni azon, hogy mi lesz ezzel a 182-vel, ha végül is minden településen nemzetiségi önkormányzatot hoznak létre? És tulajdonképpen van egy másik aggodalma is az országos önkormányzatnak: nyilvánvalóan nekünk kell áttekinteni a helyzetet. Mert az országos önkormányzat átvett már jó néhány oktatási intézményt, óvodát, iskolát, s szeptembertől folyamatban van a gyulai Nicolae Bălcescu Román Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium átvétele is. Nagyon remélem, hogy azok a települések és kerületek, ahol önkormányzatokat tudnak létrehozni, ezeket az intézményeket tiszteletben fogják tartani. Még egyszer mondom, gyakorlatilag több mint 110 új önkormányzat jöhet létre. Gondoljuk meg! Azért azt el kell mondani őszintén, hogy a 2014. évi választások során fog majd kiderülni, hogy mit fog választani az itt élő áttelepült, hiszen ha az egyházi kötődést vesszük alapul, akkor nagyon sok meglepetés ért minket. Az áttelepültek között nagyon sok a katolikus és a református, illetve olyan felekezet is van, amik Erdélyben honosak. Lehet látni, hogy ezek az áttelepültek zömében Erdélyből jöttek, vagy éppen itt dolgoznak, különböző településeken vendégmunkások. Nehézség tehát mindenképpen akad, Pest környékén elindulni Vecsésre, Monorra vagy Aszódra és megkeresni az ottani román közösséget. Vagy itt van Budapest a 8600 románnal. El kell majd dönteniük, hogy a nemzetiségre fognak-e szavazni az országgyűlési választásokon vagy a pártokra?

Mi annak idején azt gondoltuk, hogy majd a népszámlálási adatok kizárják a lehetőségét annak, hogy olyan önkormányzatok jöjjenek létre, amelyek mögött nincs valós románság. Nos, nem váltak be ezek a reményeink, ahogy itt a statisztikai adatok is bizonyítják.

A 2014-es választások nagyon sok meglepetést okozhatnak nekünk, de az is elképzelhető, hogy az

a bizonyos fék (a regisztrációs lapra teljes névvel kell feliratkozni) lehet egyfajta visszatartó erő. Reméljük, hogy folytathatjuk azokat a hatékony kulturális autonómia-törekvéseket, amiket elkezdtünk, és nem fogja senki befolyásolni intézményeink működését. Köszönöm szépen a figyelmüket!

Giricz Vera elnök,
Országos Ruszin
Önkormányzat

Én is mindenkit nagy szeretettel és tisztelettel üdvözlök a ruszin közösség nevében. Nagyon tárgyyszerű és rövid szeretnék lenni. Be kell vallanom, hogy számunkra a népszámlálás igen pozitív eredményeket hozott. Csupán egy kérdésfajtában van némi csökkenés. Méghozzá a ruszint anyanyelvként vallók számában. Van egy érdekes adat, hogy 1930-ban Magyarországon összesen 996-an vallották a ruszint anyanyelvüknek, 2001-ben 113-an, és 2011-ben 999-en. Tehát majdnem az 1930-as szinten állunk. Ennek gondolom, mindenki ismeri a történelmi és politikai hátterét. Egy sokáig az árnyékban, minden másféle nemzetiség alatt szereplő közösség tulajdonképpen majdnem elveszíti az anyanyelvét. De én úgy hiszem, hogy a hagyományok – és itt ki kell emelni azt, hogy a hitünk, a görög katolikus –, a hitünk az, amely őrzi az anyanyelvet is, hiszen egyre több helyen vannak, és eddig is sok helyen voltak görög katolikus egyházi szertartások, szláv nyelven. Ezek erősítették az emberekben a hiányzó nyelvoktatás helyett az anyanyelvhez való kötődést.

Hát most én igen derülátó vagyok, és nagyon sok mindent várok attól, hogy a TAMOP-on elkészülnek az első ruszin tankönyvek, így a következő 10 év múlva sorra kerülő népszámláláskor sokkal jobb eredményeket fog a közösség elérni. A nemzetiséghez tartozást 2001-ben 1098-an vállalták, 2011-ben 3323-an. A nevesített kisebbség száma így 2001-ben 2079 volt, 2011-ben pedig 3882. Ez az a szám, amit mi mindig pozitívan értékeltünk, mi ennyien vagyunk. Számunkra a népszámlálás abból a szempontból is előnyös, hogy eltűntek azok az önkormányzatok, ahol mi már 2006 óta éreztük és hangoztattuk is, hogy a közösséghez nem tartozó csoportosulások pompáznak a mi színeinkben.

Éppen ezért örömmel konstatáltuk – és a jó előkészítő munkánknak is ez az eredménye –, hogy eltűntek a Jász-Kiskun-Szolnok megyei, a Komárom-Esztergom megyei, a kecskeméti, és a Nógrád megyei ruszinok. Ezek az önkormányzatok tehát nullával szerepelnek a népszámlálási adatokban. A

legnagyobb közösség, ahol mindig is többen éltek a ruszinok, az Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található, de a 2001-es népszámlálás szerint Budapesten 430-an, Borsod megyében 168-an, Pest megyében 116-an, és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 29-en vallották magukat ruszinoknak. Ez 2011-ben a fővárosban 789 embert jelent. Borsod megyében 1455, Pest megyében 351 és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 374 ruszin él. Az iskolázottság is jelentősen emelkedett, ugyanígy a fiatalok létszáma. Ugyancsak nőtt az egyetemi, főiskolai végzettséggel rendelkezők száma. Ami viszont kudarc, mármint a népszámlálás eredményei szerint: Pest megyében, ahol 351 ruszin van, egyetlen helyen alakulhat csak önkormányzat a következő ciklusban. Ezt a problémát jeleztem, ugyanis nagyon szétszórtnak élnek a megyében a ruszinok, de azt is megértjük, hogy minden nemzetiségre nem lehet külön törvényt alkotni. Mi a korábban alakult önkormányzatok számát (75 ruszin önkormányzat alakult) túlzottnak tartottuk. 2014-ben a választásokon, ha minden simán megy, akkor 40 helyen lehet kiírni a választást. Két területi önkormányzatunk lehet, Budapesten és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében s ez híven tükrözi a ruszin lakosság területi elosztását is. Köszönöm a figyelmet!

Alexov Ljubomir elnök,
Országos Szerb
Önkormányzat

Tisztelettel köszöntöm én is Önöket! Azt gondolom, hogy itt most egy műhelybeszélgetés-sorozat indult el, melynek ez az első állomása. Nem volt időm igazából értékelni az eredményeket, és nem gondoltuk végig, hogy milyen politikai és egyéb következményekkel járnak az itt megismert számok. Én is sorolhatnám, hogy mi mindent tettünk annak érdekében, hogy a Magyarországon élő szerb közösséghez kötődők vallják meg, és bátran vállalják nemzeti identitásukat, kulturális kötődésüket. Hiszen politikai, pénzügyi és egyéb következményei lehetnek annak, hogy mit vallanak, s mit nem vallanak be az anonim kérdőíven. Mindazonáltal mondhatnám azt is, hogy gyakorlatilag ez a népszámlálás igazolta, amit mi eddig becsült számként mondtunk, hogy a magyarországi szerbek körülbelül tízezren élnek ebben az országban. Az első szembesülés után mindenképpen kérdések vetődnek fel az emberben: például, ha itt Magyarországon tízezren kötődnek a szerb közösséghez, a szerbek pedig hagyományosan erősen kötődnek az ortodox egyházhoz és a valláshoz,

ezt az utóbbit miért vallották meg kevesebben? Miért ekkora a különbség a két szám között? Mi lehet ennek az oka? Kik azok, akik nem vallották meg az egyházhoz tartozásukat? Miért nem vallották meg? A másik téma az, hogy a szerbekről többé-kevésbé lehet tudni, hogy hagyományosan mely településeken éltek és élnek Magyarországon. A más vallásuk – templomaik, temetőik –, illetve iskoláik miatt is elkülönülnek. Így, ezeken a tradicionálisnak mondott, vagy történelmileg a szerbséghez kötődő településeken nagy meglepetések nem is értek minket. Ott tehát gyakorlatilag azok az eredmények születtek, amiket mi nagyjából vártunk.

Vannak viszont nem várt eredmények: Budapest, Szeged, Debrecen, Győr. Ezek tehát a migráció által érintett nagyvárosok? Vagy mi lehet az oka annak, hogy ott is megjelentek a szerbek? Vagy már itt éltek tíz évvel ezelőtt is, csak a balkáni események miatt nem vallották meg, hogy kötődnek a szerbséghez? Sokok kérdés merül fel tehát bennünk, amire pillanatnyilag nem tudjuk a választ. Győr esetében éppenséggel igen, mert az a nyolcvan egynéhány ember, aki Győrben szerbnek vallotta magát, az ott sportol. Tehát ez egy ismert közösség, amelynek tagjai, most családostul körülbelül ennyien lettek. Ez korrekt. A budapesti számok nagyon elgondolkodtatóak: 2600 szerb él a fővárosban, amikor tíz évvel ezelőtt csak 997-en voltak. Ez viszont nagyarányú növekedés! Hogyan fog átstrukturálódni a közösségünk, hiszen jönnek a választások, ráadásul megváltozik az önkormányzati szintek választási rendszere: közvetlen országos választás lesz. Ki fogja ezt megszervezni? Eddig többé-kevésbé létezett egy egyensúly, még ha ez egy falu, vagy egy város között nem is volt teljes, de mégis erre törekedett a rendszer. Most valaki megszervezi egy tízezres populációból a 2600-as szerb közösséget és megválasztják az összes többi település akarásával szemben az országos önkormányzatot? És nem kizárt, hogy egy párt, egy szervezet erre rádolgoz, melynek több kapacitása, nagyobb szervezőereje van, mint egy adott nemzetiségi szervezetnek. Hogyan fogja ez módosítani a hazai szerb közösség életét? És miként fog ez aztán visszahatni? A legnagyobb kérdés, hogy ez a szervezet – hogyha nem a ténylegesen a szerb nemzetiséghez kötődő emberek kerülnek be, mondjuk az országos testületbe – akarja-e majd a kulturális autonómiát, akar-e iskolát, intézményt fenntartani, táncsoportot, színházat működtetni, és hadd ne soroljam tovább. Ezek nagyon komoly kérdések, amelyek nyilván nem a népszámlálás következményei, hanem az elmúlt időszak jogszabályi változásainak fejleményei, de a népszámlálás tükrében válnak láthatóvá, illetve tudatosulnak bennünk.

Az országgyűlési választásokról, mint hallottuk, az ombudsmani hivatalnak is vannak aggályai. Mi néhányan hosszú-hosszú ideje mondjuk, hogy eddig a magyarországi kisebbségek politikai megítélése, a politikai jogaik gyakorlatilag hasonlóak, azonosak voltak. Most lesznek egyenlőbbek az egyenlők kö-

zött? Vagy ha a parlamenti választásnál nem a mi valós számainkból kiindulva határozzák meg azt a küszöböt, amivel egy nemzetiségi képviselő a parlamentbe kerülhet, akkor megint ki fog rá szavazni? Ki fog szerb listán hússzezer választót mozgósítani? És én itt fejezném be. Köszönöm a figyelmüket!

Fuzik János elnök,
Országos Szlovák
Önkormányzat

A már elfogadott, vagy előkészületben lévő jogszabályok tükrében az Országos Szlovák Önkormányzat előtt nyilvánvalóvá vált, hogy a 2011. évi népszámlálás nemzetiségi adatai nemcsak munkánk eredményeiről adhatnak számot, hanem közvetlen hatással lehetnek a hazai szlovákság politikai és gazdasági adottságaira is. Többek között a helyi és területi nemzetiségi önkormányzatok működési támogatására, vagy a választási jogszabályokra. Ezért a közgyűlés – központi céltámogatás híján – saját költségvetéséből fedezte az októberi népszámlálás előkészületeinek szervezési és propagálási költségeit.

A Központi Statisztikai Hivatal munkatársaival folytatott egyeztető tárgyalások nyomán, június közepén levelet írtunk az ország 122 jegyzőjének, akiknek településén, városában vagy fővárosi kerületében helyi szlovák önkormányzat működik. Levelünkben felhívtuk a figyelmüket a KSH szakmai ajánlására, mely szerint azokban a számlálókörzetekben, ahol jelentős számban élnek szlovák nemzetiségi polgárok, a helyi szlovák önkormányzattal, vagy civil szervezettel együttműködve és azok javaslata alapján bízzák meg a számlálóbiztosokat.

A területi szlovák önkormányzatok elnökeinek megküldtük a KSH megyei népszámlálási felelősöknek névjegyzékét s elérhetőségét a kapcsolatfelvétel és együttműködés megkönnyítésére. A jegyzőknek címzett leveleink másolatát a helyi szlovák önkormányzatok elnökeinek is postáztuk, hangsúlyozva, hogy júliustól konkrét jelentkezési lappal fordulhatnak a jegyzőikhez a számlálóbiztosok megbízásának ügyében. A hagyományosan július első szombatján rendezett Magyarországi Szlovákok Napjára ötezer kétnyelvű népszámlálási szórólapot nyomtattunk, ezt szeptemberben további háromezer példánnyal és ezer plakáttal toldottuk meg. Ezeken többek között kiemeltük, hogy a magyarországi népszámlálás történetében először lesz lehetőség a kérdőívek internetes kitöltésére.

A 2011. évi népszámlálás eredményeit az idei március végi, meglehetősen késői közlésig mi is tü-

relmetlenül vártuk. Az első adatok mindazonáltal nagyon örvendetesnek tünnek, hiszen azok alapján a magukat szlovák nemzetiségűnek valló összeírtak száma 17 693 főről 29 647 személyre növekedett, ami 68%-os emelkedést jelent. A kezdeti lelkesedésünket azonban csakhamar lehűtötte egy további kimutató. E szerint „egészeben véve” a népszámlálási kérdőív négy (soha ne tévesszük szem elől: szenzitív, különösen érzékeny, tehát válaszadásra nem kötelező) nemzetiségi kérdésére adott válaszok alapján magukat a szlovák nemzetiséghez tartozónak valló polgárok száma 10%-al csökkent, a 2001-ben összeírt 39 266 főről 35 208 hazai szlovákra. A legutóbbi népszámlálás egyértelműen emelkedő nemzetiségi kimutatásai mellett – amint erre a KSH szakosított kiadványa is rámutatott – a hazai tizenhárom közül csupán három nemzetiség, a szlovének, görögök és szlovákok szenvedtek el jelentősebb statisztikai veszteséget. Ennek nyomán levelet írtunk a KSH elnökének, Vukovich Gabriella asszonynak, amelyben hangsúlyoztuk, hogy a nemzetiségi adatok alapján szolgáló négy kérdés felerészben eltérő volt 2001-ben és 2011-ben. Már ez a tény is szakmailag kérdésessé teheti az összehasonlítás lehetőségét. Ugyanakkor tíz évvel ezelőtt, a 2001. évi népszámlálási adatok nyomán velünk senki sem közölte, hogy Magyarországon 39 266 szlovák nemzetiséghez tartozó polgár élne. Mi leginkább a 17 693 főből indulunk ki, nem ismertük és ezért soha nem is propagáltuk a közel 40 ezer fős lélekszámunkat. Maga a KSH sem közölt ilyen eredményt a 4. Nemzetiségi kötődés – A nemzeti, etnikai kisebbségek adatai című kiadványában 2002-ben. Az elnök asszonyhoz e tárgyban címzett levelünkre a KSH azt a választ adta, hogy a 24. számú kötetükben annak idején már ezt az összesített adatot is közölték...

Eltételezve ettől a számunkra nem éppen kellemes közjátéktól, mindenképpen fontosabb és örömtelibb körülmény, hogy a nemzetiségi identitás alapján – még ha az erre vonatkozó adatok most két kérdésre adott válaszokból álltak is össze – a magyarországi szlovákok száma kevés híján elérte a 30 ezer főt!

A négy kérdésből összesített adatok alapján – tehát az identitásra, az anyanyelvre és a családi, vagy baráti körben használt nyelvre adott válaszok szerint – azonban 35 208 főt számlálunk. Ebből a kedvezőbb adatból is kiindulhatunk annak nyugtázásával, hogy a statisztikai adatok egyre inkább közelítenek a magyarországi szlovákság általunk becsült lélekszámához. Ebben az összefüggésben azonban nem téveszthetjük szem elől azt a kimutatást sem, mely szerint a szlovák állampolgársággal rendelkező magyarországi szlovákok száma 3674 fő, azaz a legmagasabb számunknak a 10%-át is meghaladja. A markáns és egyértelműen látható emelkedést a Győr-Sopron megyében összeírt, határmentén letelepedett szlovákiai migránsok alkotják.

Népszámlálási adataink elemzése során ezt az újkori jelenséget két, egyértelműen összehasonlítható eredményünk esetében is szem előtt kell tartanunk:

az anyanyelv, valamint a családi és baráti körben használta nyelv összetételekor. Ezen a két területen a fogyás sajnálatos módon folytatódik. A szlovák nyelvet anyanyelvüknek vallók száma (a szlovák állampolgárokkal együtt!) 16 százalékkal, 9888 főre apadt. A családi és baráti körben általában szlovák nyelvet használók száma ugyancsak tizedével, 16 266 válaszadóra csökkent.

Ha a szlovák lakosság arányát tekintjük településeinken, statisztikailag már egyetlenben sem maradtunk többségben. Sajnos, Pilisszentkereszten is elvesztettük – mégpedig zuhanásszerűen – az eddigi többségünket. A kimutatások szerint ott már csak 547 szlovák él, azaz a falu lakosságának 20,36 százaléka. Statisztikailag csupán itt közel ezer szlovákot veszítettünk! Természetesen ők továbbra is ott élnek, hozzánk tartoznak, ahogyan számos további szlovákok lakta településen tudunk a népszámlálási adatokban nem mutatkozó szlovákok százairól és ezreiről.

A konkrét számoknál maradván azonban megállapíthatjuk, hogy az ország „legszlovákabb” települése immár a Pest megyei Csóvár község a lakosság 35 százalékaival. Húsznál több településünk van, ahol ez az arány meghaladja a 20 százalékot és további húsz községben 10 százaléknál magasabb a szlovák lakosság aránya. Ezekben a településeken a helyi szlovák önkormányzat kérése alapján, az új nemzetiségi törvény előírásai szerint a szlovák lakosság kiemelt nyelvi jogokat élvezhet.

Az új jogszabályok alapján a 2014. évi helyi szlovák önkormányzati választásokat csak azokon a településeken és fővárosi kerületekben lehet kitűzni, ahol a legutóbbi népszámlálás során legalább 30 személy vallotta magát a szlovák nemzetiséghez tartozónak. Ennek alapján az ország 161 településén lesznek kitűzve a helyi szlovák önkormányzati választások, amelyek valóságos lebonyolításához további választójogi feltételek teljesítése is szükséges. Ugyanakkor a fentebbi kritérium alapján hat településen, ahol jelenleg szlovák önkormányzat működik, ez a lehetőség feltehetőleg nem adatik meg. A közelmúltban jóváhagyott választási eljárásról szóló törvény bizonyára módosításra szorul, amin jelenleg is dolgozunk. Többek között a szarvasi szlovák önkormányzat javaslata alapján arról, hogy az egyetlen települési nemzetiségi szavazókör helyett minden egyes nemzetiségi szavazó polgár a lakóhelye szerinti szavazókörben adhassa le a nemzetiségi voksait is.

Ugyancsak várjuk az év végére ígért további nemzetiségi népszámlálási adatokat. Az eddigiek alapján azonban elsősorban abból az eredményből indulhatunk ki, amely szerint a nemzetiségi identitás alapján a magyarországi szlovákok száma 29 647 fő, ami 68 százalékkal több, mint 10 évvel korábban. Ugyanakkor nem téveszthetjük szem elől az évtizedek óta folyamatosan csökkenő tendenciát mutató anyanyelvi és újabban beszélt nyelvi adatokat, amelyek megváltoztatása továbbra is a legnagyobb megoldandó feladatot jelenti számunkra.

Ropos Márton elnök,
Országos Szlovén
Önkormányzat

Köszöntök mindenkit a műhelybeszélgetésen. A Vas megyei, Szentgotthárd környéki szlovén falvak (Felsőszölnök, Alsószölnök, Szakonyfalu, Apátistvánfalva, Orfalu, Kétvölgy és a Szentgotthárdhoz csatolt Rábatótfalu) a cisztercita rend XII. századi majorjaiból keletkeztek s maradtak fenn a mai napig. Az autochton (őslakos) területen kívül diaszpórában élnek még szlovének Budapesten, Szombathelyen, Mosonmagyaróváron és a Dunántúlon szétszórta. Diaszpórába a helyi munkalehetőség híján kerültek, az Alföldre pedig néhányan házasságkötés révén költöztek.

A népszámlálások adatait a szlovén nemzetiség létszámánál is csak tájékoztató jellegűnek tekinthetjük, mivel e kérdésekre a válaszadás nem volt kötelező és az összeírók hozzáállásától is függött, hogy a nyilatkozó élt-e nemzetisége megvallásának a lehetőségével. Megítélésünk szerint a 2001. évi népszámlálás előkészítése a nemzetiségek szempontjából alaposabb volt. Ennek eredményeként a 2001. évi népszámláláskor a szlovén nemzetiséghez tartozók száma ezerrel nőtt is. (1990-ben 1930, 2001-ben 3040 fő szlovén volt.)

A szlovén nemzetiséghez tartozók száma a 2001. és 2011. évi népszámlálás nemzetiség szerinti adatait összehasonlítva országosan ugyan 220 fővel csökkent, de az autochton településeken és ahol szervezeteik működnek, többnyire nőtt. Vas megyében így 188 fővel, Győr-Moson-Sopron megyében 34 fővel, Fejér megyében 12 fővel, összesen 234 fővel. Budapesten, sajnos 88-cal kevesebben lettek a szlovének. Az autochton területen, Vas megyében 8 településen élnek szlovének, s számuk 188-cal lett több a tíz év alatt. Négy településen többen, négy településen kevesebben lettek.

Nőtt a számuk Szentgotthárdon (136-tal 639-re), Szakonyfaluban (47-tel 148-ra). Szombathelyen (55-tel, 130-ra), Alsószölnökön (18-cal 65-re).

Csökkenett a szlovének száma Felsőszölnökön (34-el 417-re), Apátistvánfalván (35-tel 236-ra), Kétvölgyön (35-tel 75-re) és Orfaluban (26-tal 29-re). A csökkenések oka a természetes fogyás (kevesebb születés, több halálozás). Kevesen vannak a szülőképes korúak is. A szlovén lakosság 60 százaléka 2011-ben 40 év feletti volt. (983 fő volt 40 és 59 év közötti, 965 fő pedig 60 éven felüli.) A Vas megyei és az országos adatoknál az anyanyelvet, a családi és baráti közösségben használt nyelvet összehasonlítva a nemzetiséghez tartozás adataival, azt látjuk, hogy a szlovén nemzetiségűek 99 százaléka beszéli, használja is az anyanyelvét.

A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény szerint a nemzetiségi képviselőjelöltnek a 2014. évi választások alkalmával nyilatkoznia kell arról is, hogy a nemzetiségi közösség nyelvét beszéli, kultúráját és hagyományait ismeri. (318. § 3/c pont – Magyar Közlöny 2013/66. sz.). Ezért úgy gondoljuk, hogy nemzetiségi önkormányzati választásokat olyan településeken lehessen kezdeményezni, ahol a nemzetiségekhez tartozók legalább 50 százaléka beszéli is az adott nemzetiség nyelvét.

A szlovéneknél a 2001-es népszámlálási adatok szerint (hivatalos KSH kiadvány) 3 040 fő vallotta magát a szlovén nemzetiséghez tartozónak. Ezeket az adatokat használtuk 10 éven keresztül. Ehhez képest most a viszonyítási alap 4 832 fő. Egyáltalán nem tudjuk honnan jött elő ez a szám. Így a csökkenés aránya persze lényegesen nagyobb, mint kétezer fő és nem 220 fő.

Jelenleg 11 szlovén önkormányzat működik Magyarországon. A 2011. évi népszámlálási adatok szerint ezeken a településeken a szlovén nemzetiségűek száma csak Székesfehérváron, Budapest XVIII. kerületében és a Vas megyei Orfaluban nem éri el a 30 főt. Orfaluban a népszámlálási statisztika 29 főt jelez. A közzétett adatok itt nem közlik az anyanyelv és a beszélt nyelv adatait. A településen az elmúlt tíz évben kiemelkedően aktív tevékenységet folytatott a szlovén önkormányzat az anyanyelv és a kultúra megőrzése érdekében. Ha a statisztikai adatokra támaszkodva az 1 fős különbség miatt nem lehetne a településen nemzetiségi önkormányzati választásokat kezdeményezni, ez az elmúlt tíz év eredményeit is megkérdőjelezné. Megjegyzendő továbbá, hogy *a településen élők, tehát az összes lakos száma itt mindössze 65, a magukat nemzetiségi szlovénnek is vallók aránya tehát 44 %.* Célszerű lenne a létszám mellett ezt az arányt fajsúlyosan értékelni.

A magyarországi szlovének kis létszámuk ellenére ragaszkodnak anyanyelvükhöz és kultúrájukhoz. Érdekképviselőket két szervezet: az Országos Szlovén Önkormányzat (OSZÖ) és a Magyarországi Szlovének Szövetsége látja el. Az OSZÖ négy intézmény fenntartója. A Szentgotthárdi Szlovén Rádió (2000-től), a felsőszölnöki Kühár Emlékház – Szlovén Tájékozódási Központ, a felsőszölnöki Kossics József Kétnyelvű Általános Iskola és Óvoda, valamint az Apátistvánfalvai Kétnyelvű Általános Iskola és Óvoda tartoznak fenntartói hatáskörébe. A bolgár és görög országos önkormányzattal közösen – konzorciumi vezető partnerként – szlovén tankönyveket adott ki és folyamatban van még két TÁMOP pályázat megvalósítása az oktatás területén. A tankönyvek írása és kiadása is a jövőt szolgálja, ami igazolja, hogy hosszú távú célokkal rendelkező nemzetiség vagyunk.

A Magyarországi Szlovének Szövetsége (MSZSZ) koordinálja és finanszírozza a Vas megyei Rábavidéken és Szombathelyen működő 17 amatőr kulturális csoport munkáját, támogatja a Budapesten és Szombathelyen tevékenykedő egyesületek, tűzoltó és sportegyesületek, valamint a mosonmagyaróvári

szlovén közösség tevékenységét. A Szövetség keretében működik a Szlovén Kulturális és Információs Központ (Szentgotthárd, Gárdonyi u. 1.), amelyben székhelye is van. Az épületben található a Szentgotthárdi Szlovén Rádió (Radio Monošter), amely 2000-ben kezdte meg adásait, valamint a 23 éve megjelenő Porabje újság szerkesztősége is.

A Szlovén Vidék Közhasznú Nonprofit Kft., amelyet a MSZSZ alapított, az elmúlt három évben több EU-s projektet nyert, vezetett vagy partnerként vett részt bennük. A „Szomszéd a szomszédhoz” uniós projekt vezetőpartnereként több szlovén települést is érintő kulturális és idegenforgalmi beruházást valósított meg. A már említett Kühár Emlékház mellett e projekt keretében *Felsőszölnökön a kultúrház* is felújításra került. Az Országos Szlovén Önkormányzat kiadta a rábavidéki egyházi kottás énekeskönyvet. Alsószölnökön bognárház, Orfaluban kézművesház várja a turistákat, a helyi lakosokat pedig generációs együttműködésre készíti a műhelyfoglalkozásokon. Apátistvánfalván a határőrzést bemutató kiállítás szlovén nyelvű vezető szövegeket és feliratokat kapott. Kétyölgynön fazekas emlékszoba és a vidék fazekasságáról szóló film készült. A Szlovén Vidék Közhasznú Nonprofit Kft. a Szlovén Köztársaság Mezőgazdasági, Erdészeti és Élelmezésügyi Minisztériuma támogatásával *mintagazdaság létrehozásába kezdett* Felsőszölnökön. A húsmarhákat a szabadon tartják majd, csak télen terelik őket fedett helyre. Az „Almalak” projekt oktató jelleggel, európai uniós támogatásokból valósul meg. A létesítményben gyümölcslevet, ecetet készíthetnek majd termésükből a gyümölcsstermesztők.

„A megélt táj” uniós projektben három partner – a szentgotthárdi Pável Agoston Múzeum és a szombathelyi Vasi Múzeumfalva szlovén háza, a Lendvai Galéria és Múzeum, valamint a Muraszombati Muravidéki Múzeum – közreműködésével múzeum-pedagógia segédeszközök készültek 2009-2012 között szlovén és magyar nyelven, illetve rábavidéki

szlovén és Lendva környéki hetési magyar nyelvjárásban. A foglalkozásokon a szlovén és magyar általános iskolás gyerekek ismerkednek a maguk és egymás kultúrájával, nyelvvel.

Vas megyében 5 óvodában (Apátistvánfalván, Felső- és Alsószölnökön, Szakonyfaluban és Szentgotthárdon), két kétnyelvű általános iskolában (Apátistvánfalván és Felsőszölnökön), a Szentgotthárd és Kistérsége Oktatási Intézmény (SZKOI) tagintézményeiben (általános iskola, gimnázium) oktatnak szlovén nyelvet, valamint a III. Béla Szakképző Iskolában.

A szombathelyi Savaria Egyetemi Központban, és a Budapesti

ELTE-n Szlovén Tanszék is működik. Az anyaországban, a szlovéniai egyetemeken 1978-tól van lehetőségük a magyarországi szlovén fiataloknak ösztöndíjjal diplomát szerezni.

A magyarországi szlovének képviselőjében ismételen szeretném hangsúlyozni, hogy a népszámlálások adatait csak tájékoztató jellegűnek tekintjük. Javasoljuk, hogy nemzetiségi önkormányzati választásokat olyan településeken lehessen kezdeményezni, ahol minimum 30 fő vagy a lakosság 20 %-a vallja azonos nemzetiséghez tartozónak önmagát. A nemzetiségek kulturális autonómiája ne statisztikai adatok függvénye legyen. A minőség – azon tevékenységük, amellyel az adott nemzetiség nyelvnek és kultúrájának fennmaradásán fáradoznak – és ne a mennyiség legyen a meghatározó.

Hartyányi Jaroslava elnök,
Magyarországi Ukránok
Országos Önkormányzata

Köszöntök mindenkit a műhelybeszélgetésen! A KSH elkészült feldolgozása szerint – a 2001. évi népszámlálás adataihoz képest az ukrán nemzetiséghez tartozók száma 7396 fő, lényegében nem változott.

A többi nemzetiségnél – a KSH elemzése szerint – azért nagy a létszám növekedése, mert „a nemzetiségi önkormányzatok fontosnak tartották a nemzetiség feltüntetését és erre kérték a nemzetiségi lakosságot”. Nálunk ez nem volt jellemző, mert sem 2001-ben, sem 2011-ben nem tartottunk attól, hogy a nemzetiségük megvallásától valami visszatartaná

az ukrán nemzetiséghez tartozókat. Ennél erősebb az identitástudatuk.

Az ukrán nemzetiséghez tartozók között az anyanyelv szerinti kötődés, a 2001 évi 66%-ról 46%-ra (20%-al), a használt nyelv szerinti kötődés pedig, a 2001 évi 61%-ról 44%-ra (17%-al) csökkent. E két tényező változása az oktatás nem kellő voltára (a nyelvoktatás kizárólag vasárnapi iskolai képzés keretében történik), valamint az asszimilációs folyamat felerősödésére vezethető vissza. Ezt segíti elő az ukránság nagymértékű szétszórtsága is az ország területén. A nemzetiségi önkormányzati választásokhoz szükséges 30 főnél nagyobb csoportban mindössze 25 településen (összesen 1916 fő), valamint a főváros 21 kerületében (összesen 2100 fő) élnek ukrán nemzetiségűek. A többiek ennél kisebb létszámmal vannak jelen az ország településeiben. Természetesen ez a szervezethez minőségére is kedvezőtlen hatással van.

Az állampolgárságot jelentősen befolyásolja az identitástudat és az, hogy Ukrajnában nem törvényes a kettős állampolgárság. Így nem mindenki akarja kérelmezni a magyar állampolgárságot, ami egyébként is hosszadalmas folyamat végén érhető csak el.

Hepp Mihály interjút ad az MTVA stábjának

Örvendekes viszont, hogy *magas a fiatalok aránya*, hiszen az ukránok 8,3%-a 14 év alatti, 44%-a 15-39 év közötti, ami jelentősen meghaladja a nemzetiségek – cigányok nélkül számított – átlagát. Bőven van tehát utánpótlása a magyarországi ukrán közösségnek.

Minőséget is képvisel az ukrán közösség, hiszen a nők 32%-a és a férfiak 29%-a *felsőfokú végzettséggel rendelkezik*, ami lényegesen magasabb, mint a többi nemzetiség átlaga, amely csupán 12%.

Valamennyi kisebbség összesített adatai megtalálhatók a melléklet XI-XVII. oldalain látható ábrákon és táblázatokban, valamint a http://www.ksh.hu/nepszamlalas/reszletes_tablak linken.

KULTURÁLIS, INFORMÁCIÓS ÉS KIADÓI NONPROFIT KFT.

KÖNYVKIADÓ ÉS DIGITÁLIS NYOMDA

- DIGITÁLIS NYOMTATÁS
- GRAFIKAI STÚDIÓ
- KIS PÉLDÁNYSZÁMÚ KÖNYVEK
- TANKÖNYVEK, KATALÓGUSOK
- ÚJSÁGOK, FOLYÓIRATOK

1065 BUDAPEST, NAGYMEZŐ UTCA 68.

Telefon: 06 1 269-1974 • Telefon/fax: 06 1 269-2811
E-mail: croatica@croatica.hu • Webcím: www.croatica.hu

Olvassa a
BARÁTSÁG-ot!
Fizessen elő most 2013-ra!

Éves előfizetési díj: 3000 Ft
(1800 Ft + 1200 Ft postaköltség)

A folyóirat előfizethető átutalással:

a **Filantrop Társaság Barátság Egyesülete**
OTP-számlaszámán: 11711034-20813402

e-mail címeink: baratsag@upcmail.hu,
eva.mayer@nemzetisegek.hu
honlapunk: www.nemzetisegek.hu

Várjuk könyvtárak, iskolák, kisebbségi önkormányzatok, egyesületek, baráti körök jelentkezését!

Mellékletünk margójára

2013. március 28-án tette nyilvánossá a Központi Statisztikai Hivatal a 2011. évi népszámlálás nemzetiségi adatait. Mindenki nagyon várta már az eredményeket, több elnökkel is beszélgettem, túl jó számokban nem sokan reménykedtek, többnyire a rosszabb eredményektől tartottak. Hozzájárult ehhez a tíz évvel korábbi, 2001. évi népszámlálás, amely inkább volt tanulságos, mint sikeres. Tény, hogy ellentétben a többi kérdéssel (a vallási hovatartozáshoz hasonlatosan), nem volt kötelező a válaszadás 2011-ben. Voltak azonban biztató jelek, ahogyan arról többen is szóltak az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetségének május 2-án megtartott műhelybeszélgetésén: tudatos, informatív volt a nemzetiségi közösségek felkészítése, és nem csupán külön-külön, de a KSH-val, a sajtóval közösen, országosan is komoly figyelmet kapott a népszámlálás.

Miután nyilvánossá váltak az adatok, mindenki tanulmányozta a táblázatokat, jöttek az első hírek, az első adatsorok: az e-mailjeim között naponta találtam újabb híreket. Magam is ismerős szakemberekhez fordultam, akik közül többen eljöttek és megosztották tapasztalataikat a műhelybeszélgetés résztvevőivel is. *Kovács* Marcell, a KSH képviselőjében érdekes visszatekintést nyújtott az eddigi népszámlálásokról és leszögezte, hogy a 2011. évi népszámlálás eredménye a nemzetiségekkel kapcsolatosan jelentős növekedést mutat 2001-hez képest. *Tóth* Ágnes és *Vékás* János az MTA TK Kisebbségkutató Intézetének tudományos munkatársai alapos elemző munkát végezve mutatták be az adatokat. Szóltak az arányokról, az egyes nemzetiségek állapotáról, a számokból kiolvasható jövőről, a gazdasági aktivitásról és a válaszmegtagadókról is. Jelezték, hogy mennyi minden rejlik még az alaposabb elemzésben. (Mi magunk is javasoljuk az általuk készített ábrák és táblázatok elmélyült tanulmányozását!)

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatalát *Magicz* András képviselte, s felkészülten elébe ment számos kérdésnek, amikor a népszámlálási adatok gyakorlati felhasználhatóságáról beszélt. A műhelybeszélgetést támogató EMMI Egyházi, nemzetiségi és civil kapcsolatokért felelős helyettes államtitkára, *Latorcai* Csaba a népszámlálási adatok jogi következményeiről, a 2014. évi nemzetiségi helyi és országgyűlési választásokról, és az új támogatási rendszer bevezetéséről szólt. A résztvevők hozzászólásaiból több észrevétel is összecsengett a szakértők által elmondottakkal, de akadtak figyelemfelkeltő gondok is. Több településen csak 29-en vallották magukat nemzetiséginek. Ezeket az eredményeket megismerve a ruszin *Giricz* Vera megjegyezte, nem lehet minden nemzetiségre külön törvényt alkotni. *Ropos* Márton érdekes példával, egyben javaslattal állt elő: a 65 lakosú Orfaluban 29-en vallották magukat szlovénnek. Az egy fő hóján így 2014-ben ott nem lehet majd nemzetiségi önkormányzati választást kezdeményezni, viszont ez a 29 fő a helyi lakosság 44 százaléka, tehát a két szám együttes figyelembevételét javasolja a döntéshozóknak. *Fuzik* János, szlovák elnök ugyancsak ezt a megoldást támogató. *Tény, hogy az országban szétszórtan, kis falvakban élnek a nemzetiségiek.* *Muszev* Dancsó a kedvező bolgár eredmények számbavételét követően a szorításról szólt, a félelemtől, mely oda vezetett, hogy a közösség megértette a tétet és összezárt. *Budapest és a nagyvárosok* témáját nem csupán *Alexov* Ljubomir szerb és *Kreszta* Traján román elnök emelte ki, akik együttgondolkodásra, a problémák megoldására hívták fel a figyelmet, mert a közösségeiknek segítségre lesz szükségük: elsősorban átvett intézményeik jövőjéért aggódnak.

Egymást hallgatva újabb kérdések merültek fel, így célszerűnek tűnik *Hepp* Mihály, horvát elnök elképzelése, amely a műhelybeszélgetés folytatására invitálta az elnököket és a szakembereket. *Péteri* Attila (Országos Választási Iroda) előadásában egyértelműen és érthetően szólt a 2014-es választások módjáról és lebonyolításáról.

Ha megmutattuk az érdekek egységét a sokszínűségben és felhívtuk a figyelmet arra a sok kérdésre, mely sürgős válaszra vár – érdemes volt kibővített ülést tartania az önkormányzatok szövetségének. A további munkához ezúton is sok sikert kívánunk!

Mayer Éva és a BARÁTSÁG szerkesztősége